Rapportage aanpak georganiseerde ondermijnende criminaliteit 2016

OPENBAAR MINISTERIE

POLITIE

Status:	Definitief
Datum:	oktober 2017

Inhoud

1 INLEIDING 3

2 BESTRIJDING VAN GEORGANISEERDE ONDERMIJNENDE CRIMINALITEIT 5

2.1 Georganiseerde en ondermijnende criminaliteit 5
2.2 De aanpak 6

3 HET BEELD IN CIJFERS 8

3.1 Onderzoeken: doelstelling Veiligheidsagenda en breder 8
3.1.1 Doelstelling Veiligheidsagenda 8
3.1.2 Totaalresultaat: veiligheidsagenda en breder 9
3.1.3 Resultaat naar aandachtsgebieden: veiligheidsagenda en breder 9
3.2 Vervolgingsresultaten 13
3.2.1 Ontneming en geldboete 15

4 ONDERMIJNING IN BEELD 16

Zaak 1: Schat aan criminele gesprekken in handen van politie en justitie 16
Zaak 2: Plofkrakers: professioneel, streetwise en extreem gewelddadig 18
Zaak 3: Een luxe leven met valse facturen 20
Zaak 4: Gevaarlijk wildwest in de haven 22
Zaak 5: Afpersing Jumbo: “De angst dat er slachtoffers zouden vallen, was groot” 24
Zaak 6: Klassiek recherchewerk ontmaskert Amsterdamse wapenhandelaren 27
Zaak 7: Ondermijningsteam Zuid-Nederland: snelle interventie tegen drugsfabrikanten 29
Zaak 8: Lading staal verhult 87 overzeese coketransporten 31

1 Inleiding

De aanpak van ondermijnende criminaliteit is een prioriteit van het Openbaar Ministerie (OM) en de politie en is opgenomen in de nationale Veiligheidsagenda 2015-2018. In deze rapportage maken het College van procureurs-generaal en de Korpsleiding van de politie inzichtelijk op welke manier de ondermijnende criminaliteit in 2016 is aangepakt en welke resultaten dat heeft opgeleverd. Ter bestrijding van georganiseerde ondermijnende criminaliteit worden ook strafrechtelijke onderzoeken uitgevoerd die niet meetellen in de realisatie van de in de Veiligheidsagenda vastgelegde doelstelling. Om een completer beeld van de inspanningen en resultaten van politie, andere opsporingsdiensten en het OM te geven, zijn in de rapportage zowel de resultaten in het kader van de doelstelling in de Veiligheidsagenda als het bredere beeld van *alle* uitgevoerde strafrechtelijke onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit opgenomen.[1] Dat gebeurt op basis van cijfers en een journalistieke beschrijving van een achttal zaken die een illustratie biedt van zowel de diversiteit binnen georganiseerde ondermijnende criminaliteit en de verwevenheid tussen deze criminaliteitsvormen, als van de bestrijding daarvan.

Waardering van inspanningen en resultaten
Ook in 2016 is de doelstelling uit de Veiligheidsagenda ruimschoots overtroffen. Het OM en de politie zijn trots op de gepleegde inspanningen en geboekte resultaten; alleen en met andere partners. De cijfers in deze rapportage vertellen echter maar een deel van het verhaal. De bestrijding van georganiseerde ondermijnende criminaliteit is geen aangelegenheid van het strafrecht alleen. Om effectief te zijn, wordt samengewerkt met andere overheden en private partijen. Op 14 juli 2017 is de Toekomstagenda Ondermijning naar de Kamer gestuurd; een gezamenlijke nota van de politie, het OM, de Belastingdienst, de (regio-)burgemeesters, het LIEC en de ministeries van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, Financiën en Veiligheid en Justitie. In de Toekomstagenda committeren deze partners zich aan het verder intensiveren van de integrale, gezamenlijke, aanpak van ondermijnende criminaliteit.

De interventies waarvan dit rapport verslag legt, maken veelal deel uit van een gezamenlijke aanpakstrategie, die minimaal bestaat uit het beschikbaar stellen van de lessen die politie en OM uit strafzaken trekken, maar waarin idealiter de verschillende interventies van meerdere partners op elkaar zijn afgestemd. Zo kan door het betrekken van het gemeentelijk bestuur worden gezorgd dat vergunningen worden ingetrokken of subsidies worden teruggevorderd. De inzet van politie en OM hoeft dan niet altijd te leiden tot een strafzaak. Dergelijke inspanningen van partners buiten het OM en de politie vallen buiten het bereik van deze rapportage. De in deze rapportage opgenomen cijfers hebben betrekking op aantallen strafrechtelijke onderzoeken en zeggen daarmee weinig over de omvang van de zaken of de grondigheid of integraliteit van de aanpak. Om in deze lacune te voorzien, zijn verschillende zaken beschreven die een goed beeld van de aanpak van politie en OM schetsen. De zaaksbeschrijvingen illustreren onder meer hoe opsporingsdiensten en OM het maatschappelijk effect voorop stellen en kiezen voor een brede aanpak van georganiseerde criminaliteit.

Een stevige, waar mogelijk integrale aanpak blijft hard nodig. De positieve cijfers rondom aantallen aangepakte criminele samenwerkingsverbanden verderop in deze rapportage ten spijt, is georganiseerde criminaliteit complex en hardnekkig van aard en heeft deze grote ontwrichtende gevolgen. De strafzaken zijn vaak complex en omvangrijk. Criminelen schermen hun handel en wandel af door geavanceerde technische middelen in te zetten. De zaken kennen veelal een internationale component. Ook kan sprake zijn van grote aantallen getuigen en slachtoffers die moeten worden gehoord. Dikwijls is sprake van bestuurlijke gevoeligheid of stuit het OM op het verschoningsrecht van geheimhouders. Daarom werken vaak meerdere officieren van justitie

[1] In paragraaf 3.1 wordt uiteengezet welke zaken tot welke categorie worden gerekend. In het kort bestaat het bredere beeld uit niet-projectmatige of niet-TGO-onderzoeken van de politie naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit alsook onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit door andere opsporingsdiensten.

tegelijk aan dit soort grote en ingewikkelde strafzaken. Ten slotte gaat het om zaken die een groot beslag op zittingscapaciteit leggen.

Hoe fraai de resultaten over 2016 ook zijn, zij moeten worden gezien in een context waarin niet alle georganiseerde ondermijnende criminaliteit voldoende in beeld is en niet alle zaken de aandacht en aanpak kunnen krijgen die zij verdienen. In de strafrechtelijke aanpak is sprake van een vervolgingstekort. Niet alleen blijft de maatschappelijke vraag naar inzet van het strafrecht vele malen groter dan het aanbod aan capaciteit en kwaliteit bij politie en OM, ook is er een groot gat tussen, vaak veranderende en internationale, verschijningsvormen van criminaliteit en de mate waarin de politie en OM zijn toegerust om die aan te pakken.

Idealiter bestaat de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit uit een mix van snelle verstorende interventies, projectmatige onderzoeken en integrale aanpakken. Door een integrale aanpak wordt ondermijning zo effectief mogelijk aangepakt en neemt de maatschappelijke weerbaarheid daartegen toe. De afgelopen jaren is veel ingezet op de integrale aanpakken en op de strategie van snelle, veelvuldige, interventies. Op deze wijze is steeds meer zicht ontstaan op de omvang en complexiteit van de problematiek. Criminaliteit staat niet stil; criminelen blijven zoeken naar nieuwe wegen om geld te verdienen en wit te wassen en maken daarbij gebruik van alle mogelijkheden die nieuwe technologie biedt. De cijfers over gerealiseerde inspanningen en geboekte resultaten bieden weinig inzicht in de vraag in hoeverre de aanpak nu werkelijk effectief is geweest. Gezien de complexiteit en hardnekkigheid van de problematiek en impact van technologische en internationale ontwikkelingen op het criminaliteitsbeeld, zullen OM en politie alle zeilen bij moeten zetten om ook in de toekomst in staat te zijn een stevig antwoord op georganiseerde ondermijnende criminaliteit te geven. Blijvende intensieve inzet en meer inzet op het doorrechercheren in onderzoeken is de komende jaren noodzakelijk, evenals het maken van fundamentele slagen om de ketensamenwerking, de ketenkwaliteit en de ketencultuur te versterken en verduurzamen.

Leeswijzer
Hoofdstuk 2 geeft een breed en algemeen beeld van de aanpak van georganiseerde en ondermijnende criminaliteit en alles wat daarbij komt kijken. Hoofdstuk 3 is cijfermatig van aard en onder andere gericht op de doelstelling in de Veiligheidsagenda 2015-2018. Naast de resultaten met betrekking tot deze doelstelling wordt in dit hoofdstuk ook het totaal aantal onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit in beeld gebracht. Verder worden cijfers gepresenteerd over vervolgingsresultaten: vrijheidsstraffen, taakstraffen, ontneming van wederrechtelijk verkregen vermogen en geldboetes.

Hoofdstuk 4 geeft beeld en geluid bij de aard van de criminaliteit, de uitdagingen die dat met zich meebrengt en de aanpak ervan. Het hoofdstuk bevat acht verhalen van strafrechtelijke onderzoeken en projecten. De verhalen laten zien welke gezichten de georganiseerde ondermijnende criminaliteit heeft, welke middelen OM en politie inzetten bij het onderzoeken daarvan, tegen welke obstakels ze daarbij aanlopen en welke andere wegen dan strafrechtelijke ze daarbij bewandelen.

In de vorige editie van deze rapportage was een hoofdstuk opgenomen met een korte beschrijving van gesignaleerde trends. Voorafgaand aan het verschijnen van deze editie is het Nationaal Dreigingsbeeld 2017 naar georganiseerde criminaliteit verschenen, dat een meer diepgravende analyse biedt dan in het kader van deze rapportage mogelijk is. Gelet daarop, blijft een trendbeschrijving in deze rapportage achterwege.

2 Bestrijding van georganiseerde ondermijnende criminaliteit

Dit hoofdstuk beschrijft wat wordt verstaan onder georganiseerde ondermijnende criminaliteit en op welke manieren OM en politie die bestrijden, ook in samenwerking met andere partners.

2.1 *Georganiseerde en ondermijnende criminaliteit*

Georganiseerde misdaad, terrorisme en financieel-economische criminaliteit worden ondermijnende criminaliteit genoemd en vormen een serieuze bedreiging voor de samenleving. Georganiseerde criminaliteit kent vele verschijningsvormen. In het verband van deze rapportage wordt het begrip *crimineel samenwerkingsverband (csv)* gehanteerd wanneer sprake is van ondermijnende criminaliteit met een georganiseerd karakter.[2] Op basis van opsporingsonderzoeken is de ervaring dat dit doorgaans niet om samenwerkingsverbanden met vaste organisatiestructuren gaat. Veeleer is sprake van fluïde netwerken van individuen die al naar gelang de behoefte samenwerkingsrelaties aangaan. De term csv is hier dan ook bedoeld als containerbegrip voor al deze criminele samenwerkingsvormen.

Csv's houden zich bijvoorbeeld bezig met ernstige delicten als de productie en handel van drugs (cocaïne, heroïne, synthetische drugs, hennep), mensenhandel en mensensmokkel, terrorisme, witwassen, corruptie, fraude en milieucriminaliteit. Soms richt een csv zich exclusief op een bepaalde vorm van criminaliteit, maar vaak is sprake van verwevenheid tussen verschillende vormen van criminaliteit. De zaken die in hoofdstuk 4 worden beschreven, illustreren dat op treffende wijze.

Ondermijnende criminaliteit betreft veelal stelselmatig gepleegde criminaliteit. Terwijl daders vaak landelijk en internationaal opereren, heeft ondermijnende criminaliteit tegelijkertijd op lokaal niveau veel uitingsvormen en verbindingen. Ondermijnende criminaliteit is vaak niet direct zichtbaar en heeft op het eerste gezicht niet altijd directe slachtoffers. Bij een nadere blik zijn de effecten in de samenleving niettemin onmiskenbaar en manifesteert ondermijnende criminaliteit zich in de publieke ruimte door intimidatie, geweld, overlast, negatieve effecten voor de volksgezondheid en schade aan het milieu.

Bij ondermijnende criminaliteit gaat het om het verzwakken of misbruiken van de structuur van de maatschappij. De georganiseerde misdaad gebruikt dienstverleners om illegale markten te verweven met legale markten. Intimidatie en omkoping worden daarbij niet geschuwd. Illegale opbrengsten worden 'legaal' geïnvesteerd, en er worden gevaarlijke machtsposities bereikt. De georganiseerde misdaad schaadt direct de economie, soms de infrastructuur of de volksgezondheid. De zichtbaarheid van de 'kennelijk onaantastbare' georganiseerde misdaad leidt tot daling van het vertrouwen van de burger in de rechtsstaat (als beschermer) en tot normvervaging in de samenleving. In nationaal en internationaal verband tast dit het imago van de Nederlandse overheid als daadkrachtig bestrijder van criminaliteit aan.

[2] Een crimineel samenwerkingsverband bestaat uit minimaal
twee verdachten, waarbij sprake is van structurele samenwerking en waarbij de verdachten strafbare feiten plegen:
- die een ernstig geschokte rechtsorde veroorzaken en/of;
- waarbij aanmerkelijk financieel gewin (criminele winst, wederrechtelijk verkregen voordeel of vermogen) is te behalen; en/of
- die de samenleving ondermijnen door verwevenheid van onderwereld met bovenwereld.

2.2 *De aanpak*

Het OM werkt samen met anderen aan het oplossen van maatschappelijke problemen en levert daaraan met de inzet van het strafrecht een onmisbare bijdrage. De strafrechtelijke bestrijding van ondermijning vindt plaats op twee niveaus: regionaal onder het gezag van de betrokken hoofdofficier en landelijk onder gezag van de hoofdofficier van het Landelijk Parket of het Functioneel Parket. De opsporing van deze zaken vindt plaats door de regionale eenheden en de landelijke eenheid van de politie, de bijzondere opsporingsdiensten en de Koninklijke Marechaussee.

Met de strafzaak bevestigt het OM de norm, naar verdachten en samenleving. In het optreden wordt gezocht naar het bereiken van maximaal effect. Niet alleen wordt afgewogen wat binnen de strafzaak een passende reactie op criminaliteit is, ook wordt bezien welke interventie nodig is om criminaliteit duurzaam te beëindigen. Daarvoor is samenwerking met anderen en een integrale aanpak waarin het probleem centraal staat onontbeerlijk. In die samenwerking wordt de inzet van het strafrecht afgestemd op het maatschappelijk probleem in kwestie en op de positie die de betrokken netwerkpartners innemen. Het strafrecht kan daarbij meerdere functies vervullen. Naast normbevestiging en vergelding worden door een strafrechtelijke aanpak plegers van georganiseerde ondermijnende criminaliteit – afhankelijk van de ernst van de feiten voor kortere of langere tijd – uit het criminele circuit gehaald. Door daarbij in te zetten op het afpakken van crimineel vermogen, worden de mogelijkheden om te investeren in nieuwe criminele initiatieven beperkt. Het strafrecht kent de meest ingrijpende opsporingsmiddelen om de waarheid boven tafel te krijgen. Op basis daarvan kunnen het OM en de politie een diepgaand beeld van criminele fenomenen verkrijgen. Dat beeld is van belang voor de verdere aanpak van dergelijke criminaliteit door OM en politie. Ook worden de door de opsporingsonderzoeken verkregen inzichten binnen de geldende kaders zoveel mogelijk gedeeld met partners. Dat is de signalerende en agenderende werking van het strafrecht.

Zoals de zaken in hoofdstuk 4 illustreren, is de opsporing en vervolging van georganiseerde ondermijnende criminaliteit capaciteitsintensief en vraagt het grote vasthoudendheid, creativiteit en expertise om de criminaliteit te doorzien. Vanuit de problematiek variëren de politie en het OM tussen snelle interventies en projectmatige onderzoeken. Niettemin vraagt de aanpak van ondermijning een lange adem en is vaak sprake van complexe onderzoeken, met grote aantallen verdachten en langdurige inzet van bijzondere opsporingsmiddelen en een internationale dimensie.

Naast de planmatige benadering, moeten politie en OM altijd in staat zijn om op de actualiteit te reageren. Het gaat bijvoorbeeld om niet-projectmatige onderzoeken die, bij het niet oppakken daarvan, dreiging opleveren voor de Nederlandse samenleving. De werkzaamheden hoeven niet persé gericht te zijn op een strafrechtelijke vervolging, maar kunnen ook gericht zijn op het puur wegnemen van een dreiging. Dat kan gaan om een terreurdreiging waarbij op voorhand diverse scenario's en voorstelbare dilemma's worden uitgewerkt, het inzetten van getuigenbeschermingstrajecten, het onderscheppen van drugstransporten, het voorkomen van liquidaties, maar ook om inkomende rechtshulpverzoeken. Dit is de brandweerfunctie van politie en OM, die om een 24-uurs paraatheid vraagt.

Het duurzaam bestrijden van georganiseerde ondermijnende criminaliteit is geen aangelegenheid van het strafrecht alleen. Een effectieve aanpak vraagt de inzet van verschillende partijen. Een dergelijke probleemgerichte, integrale benadering betekent dat het strafrechtelijke optreden van OM en politie afgestemd wordt met de activiteiten van andere partijen, publiek of privaat. En dat het optreden van OM en politie de partners in staat stelt te interveniëren. Zodat bijvoorbeeld de gemeente een vergunning kan intrekken of de Belastingdienst een naheffing kan vorderen. Of dat slachtoffers hun schade kunnen verhalen op het beslag dat in het kader van de strafzaak is gelegd. Effectieve samenwerking vraagt aandacht en tijd van alle partijen. De inzet van politie en het OM in de samenwerking leidt niet altijd tot een strafzaak, en daarmee zijn

deze inspanningen niet zichtbaar in deze rapportage. Het belang van deze activiteiten kan niettemin moeilijk overschat worden.

3 Het beeld in cijfers

Dit hoofdstuk bevat het cijfermatige beeld van de strafrechtelijke aanpak van georganiseerde criminaliteit.[3] Deze rapportage blikt terug op 2016. Om vergelijking met het voorgaande jaar mogelijk te maken, zijn tevens de prestaties over 2015 in de tabellen verwerkt.

In paragraaf 3.1 wordt de voor deze rapportage relevante doelstelling in de Veiligheidsagenda toegelicht. Daarna wordt zowel het resultaat op de doelstelling uit de Veiligheidsagenda in beeld gebracht als het bredere beeld van alle uitgevoerde onderzoeken naar ondermijnende georganiseerde ondermijnende criminaliteit. In paragraaf 3.2 zijn de vervolgingsresultaten cijfermatig in beeld gebracht. Ook wordt kort aandacht besteed aan het in 2016 behaalde afpakresultaat.

3.1 *Onderzoeken: doelstelling Veiligheidsagenda en breder*

3.1.1 Doelstelling Veiligheidsagenda

In de Veiligheidsagenda is de afspraak van de minister van Veiligheid en Justitie, de regioburgemeesters, de politie en het OM vastgelegd dat jaarlijks ten minste 950 csv's worden aangepakt door middel van strafrechtelijk onderzoek. Deze doelstelling is nader gepreciseerd voor wat betreft de onderzoeken die meetellen. Het gaat om de volgende onderzoeken naar csv's, *uitgevoerd* door de *politie* onder *gezag* van het OM:

- Bij de arrondissementsparketten en regionale eenheden van de politie gaat het om *alle* projectmatige onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit en TGO's[4] met een link naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit die in het betreffende kalenderjaar gelopen hebben. Onder 'gelopen' worden zaken verstaan die zich in de tactische fase en/of in de vervolgingsfase hebben bevonden.[5]
- Bij het Landelijk Parket (LP) en de Landelijke eenheid gaat het om alle onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit die in het betreffende jaar tactisch zijn gestart en/of zijn afgerond.[6]
- Bij het Functioneel Parket (FP) gaat het om alle milieuonderzoeken die in het betreffende jaar hebben gelopen. Onder 'gelopen' worden zaken verstaan die zich in de tactische fase en/of in de vervolgingsfase hebben bevonden.

Ook de bijzondere opsporingsdiensten (BOD'en) en de Koninklijke Marechaussee (KMar) sporen georganiseerde ondermijnende criminaliteit op. Die prestaties tellen niet mee bij het realiseren van de VA-

[3] Bij het genereren van het cijfermateriaal over aantallen onderzoeken en opgelegde vrijheidsstraffen is gebruik gemaakt van het registratiesysteem Landelijk Zicht op Zaken/Landelijk Overzicht Georganiseerde Criminaliteit (LZOZ/LOGC). Indien sprake is van een csv, dienen behandelaars dit in dat systeem aan te geven. Voor wat betreft de opgelegde straffen is een koppeling gemaakt met het zaaksregistratiesysteem COMPAS/GPS.

[4] TGO staat voor Team Grootschalige Opsporing. Een TGO is een tijdelijke hulpstructuur, ingericht door politie en OM bij de acute aanpak van complexe rechercheonderzoeken, die door de grote maatschappelijke impact de inzet van een deskundig en omvangrijk team vereisen en waarbij geen verdachte bekend is. Veelal gaat het hierbij om levensdelicten. In de context van deze rapportage gaat het dan bijvoorbeeld om liquidaties in het criminele circuit. Voor de samenstelling van een TGO worden tijdelijk rechercheurs aan andere opsporingsteams toegevoegd.

[5] Het enige aandachtsgebied dat niet meetelt is Kinderporno.

[6] De aandachtsgebieden High Tech Crime, Kinderporno en Internationale misdrijven tellen niet mee.

doelstelling maar worden in deze rapportage wel meegenomen in de schets van het bredere beeld. Voor de politie geldt dat georganiseerde ondermijnende criminaliteit ook door middel van reguliere onderzoeken en snelle interventies wordt aangepakt. Ook deze prestaties vallen buiten het bereik van de VA-doelstelling, maar worden wel meegenomen in het bredere beeld.[7]

3.1.2 Totaalresultaat: veiligheidsagenda en breder

Overzicht 1: resultaat doelstelling Veiligheidsagenda (VA) en breder

OM/opsporingsdienst	Onderzoeken totaal	Waarvan VA	Waarvan overig
2016			
Arrondissementsparketten/politie/Kmar/BOD'en	1.099	881	218
FP/politie/BOD'en	492	88	404
LP/politie/Kmar/BOD'en	490	400	90
Totaal	**2.081**	**1.369**	**712**
2015			
Arrondissementsparketten/politie/Kmar/BOD'en	931	775	156
FP/politie/BOD'en	413	90	323
LP/politie/Kmar/BOD'en	421	323	98
Totaal	**1.765**	**1.188**	**577**

Ook voor 2016 was de doelstelling om 950 *onderzoeken* naar csv's te verrichten. Evenals in 2015, is deze doelstelling opnieuw ruimschoots gehaald met in totaal 1.369 onderzoeken. Hoewel deze niet meetellen in het VA-resultaat, hebben daarnaast nog eens 712 onderzoeken van onder andere de KMar en de BOD'en gelopen. Ook politie-projectmatige onderzoeken die niet-projectmatig of niet in TGO-verband worden verricht, tellen in deze categorie mee. Vergeleken met 2015 ligt het aantal VA-onderzoeken in 2016 ongeveer 15% hoger. Voor de overige onderzoeken naar csv's is de stijging circa 23%.

Onderzoeken naar georganiseerde ondermijnende criminaliteit kennen vaak een internationale component. Door middel van internationale rechtshulpverzoeken wordt dan de bijstand van een ander land gevraagd. Soms werken meerdere landen samen om misdrijven op te lossen. Wanneer landen een gezamenlijk opsporingsdoel hebben, kan een Joint Investigation Team worden gevormd; een gemeenschappelijk onderzoeksteam. Dat gebeurde in 2016 in totaal zes keer. Bij parallelle onderzoeken verrichten de strafrechtelijke autoriteiten in verschillende landen een eigen onderzoek, maar kunnen de resultaten – binnen de kaders van de wet – worden uitgewisseld. In 2016 was sprake van vier parallelle onderzoeken.

3.1.3 Resultaat naar aandachtsgebieden: veiligheidsagenda en breder

De overzichten in deze paragraaf laten het aantal onderzoeken zien per aandachtsgebied van ondermijnende criminaliteit, zowel op de doelstelling uit de Veiligheidsagenda als in de breder zin. Daarbij zijn de prestaties over zowel 2015 als 2016 in de overzichten opgenomen. Overzicht 2 heeft betrekking op de onderzoeken die

[7] Reguliere strafrechtelijke onderzoeken zijn niet-projectmatige, korter durende onderzoeken waarbij wordt doorgerechercheerd op een incident. Snelle interventies, bijvoorbeeld het onderscheppen van een drugstransport of het ontruimen van een MDMA-lab, kunnen gericht zijn op het verstoren van een crimineel samenwerkingsverband of een crimineel proces en kunnen deel uitmaken van een overkoepelende strategie.

zijn uitgevoerd onder gezag van de arrondissementsparketten. Overzicht 3 geeft de onderzoeken die onder gezag van het LP zijn uitgevoerd weer, terwijl overzicht 4 dat weergeeft voor het FP. De totalen van de overzichten 2, 3 en 4 tellen op tot de respectievelijk 2.081 onderzoeken (totaal) en 1.369 onderzoeken (VA) uit overzicht 1.

Om de cijfers in de navolgende overzichten goed te kunnen duiden, moeten enkele overwegingen in het achterhoofd worden gehouden. Zo is de uitsplitsing naar aandachtsgebieden gemaakt op basis van het eerste geregistreerde aandachtsgebied van ieder onderzoek. In een substantieel aantal gevallen is ook een tweede aandachtsgebied geregistreerd. Zo kennen drugsonderzoeken, onderzoeken naar gewelds- en vermogensdelicten, onderzoeken naar Outlaw Motor Gangs (OMG's) en onderzoeken naar Hollandse netwerken als tweede aandachtsgebied regelmatig witwassen of vuurwapens en explosieven. Witwassen komt omgekeerd vaak voor in combinatie met drugs of mensenhandel. En vuurwapens en explosieven zijn vaak een combinatie met levensdelicten. Dit onderstreept dat veel csv's op verschillende criminele terreinen actief zijn

Verder geeft deze rapportage *geen* volledig beeld van het totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken op bepaalde thema's. Het betreft een deelverzameling ervan, namelijk die onderzoeken naar een thema binnen het overkoepelende thema 'georganiseerde criminaliteit'. Onderzoeken naar bijvoorbeeld een thema als synthetische drugs of mensenhandel waarin géén sprake is van een csv, zijn niet opgenomen.[8]

[8] Dan gaat het om onderzoeken die in de systemen niet als csv zijn aangemerkt. Zie ook voetnoten 2 en 3.

Overzicht 2: onderzoeken onder gezag van arrondissementsparketten (AP's) per aandachtsgebied

	2015			2016		
Aandachtsgebied	**Onderzoeken totaal (100%)**	**Waarvan VA (83%)**	**Waarvan 'overig' (17%)**	**Onderzoeken totaal (100%)**	**Waarvan VA (80%)**	**Waarvan 'overig' (20%)**
Grootschalige hennepteelt	111	90	21	111	95	16
Cocaïne & Heroïne	92	80	12	135	96	39
Synthetische drugs	57	44	13	105	92	13
Mensenhandel	128	117	11	106	100	6
Mensensmokkel	7	6	1	38	8	30
Wapens & Explosieven	40	28	12	48	39	9
Witwassen	140	130	10	147	129	18
OMG's	34	25	9	40	32	8
Hollandse Netwerken	4	3	1	3	2	1
Ideologische Misdaad	19	9	10	35	20	15
Kinderporno	2	0	2	1	0[9]	1
Geweld & Zeden	37	30	7	37	31	6
Levensdelicten	105	90	15	112	97	15
Cybercrime	19	19	0	31	24	7
Fraude	63	57	6	68	62	6
Vermogensdelicten	52	43	9	54	41	13
Overig	21	4	17	28	13	15
Totaal	**931**	**775**	**156**	**1099**	**881**	**218**

Zoals weergegeven in overzicht 2, zijn in 2016 *regionaal* 881 onderzoeken verricht die binnen het kader van de doelstelling van de Veiligheidsagenda vallen. Dat is een toename van 14% ten opzichte van 2015. Daarnaast hebben nog 218 onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit onder het gezag van de arrondissementsparketten gelopen. Ten opzichte van 2015 is dat een toename van 40%. 55 daarvan zijn verricht door de KMar, de FIOD, de Douane en de Rijksrecherche. De resterende zaken zijn door de politie verricht en betreffen vooral reguliere en kortstondige onderzoeken.

[9] Zie voetnoot 5.

Figuur 3: onderzoeken onder gezag van het LP per aandachtsgebied

	2015			2016		
Aandachtsgebied	**Onderzoeken totaal (100%)**	**Waarvan VA (83%)**	**Waarvan 'overig' (17%)**	**Onderzoeken totaal (100%)**	**Waarvan VA (80%)**	**Waarvan 'overig' (20%)**
Grootschalige hennepteelt	4	4	0	7	6	1
Cocaïne & Heroïne	33	31	2	49	47	2
Synthetische drugs	44	36	8	69	51	18
Mensenhandel & Mensensmokkel	23	4	19	19	5	14
Wapens & Explosieven	4	4	0	21	21	0
Witwassen	142	139	3	71	69	2
OMG's	5	5	0	6	6	0
Hollandse Netwerken	11	11	0	3	3	0
Ideologische Misdaad	58	57	1	152	152[10]	0
Internationale Misdaad	6	6	0	12	12	0
Kinderporno	11	0	11	7	0[11]	7
Cybercrime	48	0	48	43	0	43
Levensdelicten	8	8	0	8	8	0
Fraude	0	0	0	7	7	0
Vermogensdelicten	12	10	2	2	2	0
Geweld & Zeden	0	0	0	3	2	1
Overig	12	8	4	11	9	2
Totaal	**421**	**323**	**98**	**490**	**400**	**90**

In 2016 hebben onder gezag van het LP 400 onderzoeken op de doelstelling uit de Veiligheidsagenda gelopen. Ten opzichte van 2015 is dat een toename van 24%. Daarenboven hebben 90 onderzoeken gelopen die buiten het kader van de Veiligheidsagenda vallen. Afgezet tegen 2015 is dat een lichte daling van 8%.

[10] Zoals vermeld in de inleiding tot deze paragraaf, gaat het om een weergave van zaken die in de registratiesystemen van het OM zijn aangemerkt als 'georganiseerde criminaliteit' en die in deze systemen zijn geregistreerd onder het thema 'ideologische misdaad'. Onder de noemer 'ideologische misdaad' vallen ook de onderzoeken op het terrein van gewelddadig Jihadisme. In totaal hebben in 2016 396 onderzoeken naar terrorisme en radicalisering gelopen, waarvan 246 tegen csv's. Daarbij zijn ook zaken meegenomen die onder een thema zijn geregistreerd, bijvoorbeeld wapens en explosieven, maar wel zagen op terrorisme en radicalisering.

[11] Zie voetnoot 6.

Figuur 4: onderzoeken onder gezag van het FP per aandachtsgebied

	2015			2016		
Aandachtsgebied	**Onderzoeken totaal (100%)**	**Waarvan VA (22%)**	**Waarvan 'overig' (78%)**	**Onderzoeken totaal (100%)**	**Waarvan VA (18%)**	**Waarvan 'overig' (82%)**
Fraude	286	0	286	365	0	365
Milieu	124	90	34	127	88	39
Overig	3	0	3	0	0	0
Totaal	**413**	**90**	**323**	**492**	**88**	**404**

Van de onderzoeken die onder gezag van het FP worden verricht, vallen alleen de onderzoeken naar milieucriminaliteit door de politie onder het bereik van de Veiligheidsagenda. Dat aantal onderzoeken is 88 in 2016 en 90 in 2015 min of meer gelijk gebleven. Daarnaast zijn nog 404 onderzoeken naar ondermijnende criminaliteit verricht. Afgezet tegen 2015 is dat aantal met 25% toegenomen. Dan gaat het om fraude- en milieuonderzoeken door de BOD'en.[12]

3.2 *Vervolgingsresultaten*

In deze paragraaf wordt een overzicht geboden van vonnissen en strafopleggingen die voortkomen uit ondermijningsonderzoeken. Waar in de vorige paragraaf de cijfers de strafrechtelijke *onderzoeken* betreffen, geven de getallen in de overzichten in deze paragraaf de aantallen afzonderlijke *verdachten* weer. Een onderzoek betreft – in het kader van deze rapportage bijna per definitie – veelal meerdere verdachten.

Overzicht 5: vonnissen VA en breder

OM-onderdeel	Schuldig		Vrijspraak		Overig[13]		Totaal	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
AP's VA	309	413	47	70	50	37	406	520
FP VA	50	45	9	6	8	5	67	56
LP VA	147	195	16	35	14	33	177	263
Totaal VA	506	653	72	111	72	75	650	839
AP's overig	69	82	9	9	0	1	78	92
FP overig	166	146	20	21	8	13	194	180
LP overig	24	50	7	5	3	2	34	57
Totaal overig	259	278	36	35	11	16	306	329
Totaal	**765**	**931**	**108**	**146**	**83**	**91**	**956**	**1168**

Overzicht 5 geeft een beeld van de aantallen en soorten vonnissen die in 2016 in eerste aanleg zijn uitgesproken aan verdachten uit ondermijningsonderzoeken. Het gaat daarbij zowel om verdachten uit onderzoeken die onder het bereik van de Veiligheidsagenda vallen als breder. Daarbij geldt dat niet alle

[12] Voor een uitgebreide beschrijving van de strafrechtelijke prestaties in het kader van fraudebestrijding wordt verwezen naar de Fraudemonitor van het OM.
[13] Onder de categorie 'overig' vallen met name zaken waarin de rechter het OM niet-ontvankelijk heeft verklaard en voegingen van zaken.

onderzoeken die in 2016 liepen – zoals weergegeven in de overzichten in de vorige paragraaf – zich in de vervolgingsfase bevonden. Met andere woorden, de verdachten waarover de rechter in 2016 een uitspraak heeft gedaan, zijn veelal anderen dan die voorwerp van onderzoek waren in de in 2016 lopende onderzoeken.

In de overzichten 6,7 en 8 wordt inzichtelijk gemaakt welke straffen er bij de schuldigverklaringen uit overzicht 5 zijn opgelegd, uitgesplitst naar vrijheidsstraffen en taakstraffen. Van belang daarbij is dat een schuldigverklaring niet altijd gepaard gaat met een strafoplegging. Ook worden soms meerdere soorten straffen in combinatie opgelegd. Dit verklaart waarom de aantallen opgelegde straffen in de overzichten 6, 7 en 8 niet optellen tot de totalen in overzicht 5.

Overzicht 6: vrijheidsstraffen uit onderzoeken VA en breder

OM-onderdeel	≤ 1 jaar		1-2 jaar		2-5 jaar		> 5 jaar		Totaal	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
AP's VA	121	164	44	89	61	78	22	36	248	367
FP VA	17	15	2	6	0	3	0	0	19	24
LP VA	74	77	16	23	24	49	6	15	120	164
Totaal VA	*212*	*256*	*62*	*118*	*85*	*130*	*28*	*51*	*387*	*555*
AP's overig	21	33	9	17	12	25	6	2	48	77
FP overig	60	58	24	24	10	11	0	0	94	93
LP overig	15	7	2	12	0	21	0	1	17	41
Totaal overig	*96*	*98*	*35*	*53*	*22*	*57*	*6*	*3*	*159*	*211*
Totaal	**308**	**354**	**97**	**171**	**107**	**187**	**34**	**54**	**546**	**766**

In overzicht 7 is het totaal aan vrijheidsstraffen, zoals weergegeven in overzicht 6, uitgesplitst naar aandachtsgebied.[14]

[14] Bij het duiden van deze cijfers zijn de overwegingen uit paragraaf 3.1.3 eveneens van toepassing.

Overzicht 7: vrijheidsstraffen uit onderzoeken VA en breder uitgesplitst naar aandachtsgebied

Aandachtsgebied	≤ 1 jaar		1-2 jaar		2-5 jaar		> 5 jaar		Totaal	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Productie en handel drugs	56	101	20	68	32	81	11	25	119	275
Mensenhandel & Mensensmokkel	45	36	16	17	15	19	0	4	76	76
Wapens & Explosieven	18	5	4	2	13	2	4	0	39	9
Witwassen	43	51	10	13	15	17	1	4	69	85
OMG's	8	2	0	2	0	1	0	0	8	5
Hollandse Netwerken	10	12	1	5	0	9	1	0	12	26
Geweld en Zeden	3	10	2	2	2	5	3	4	10	21
Levensdelicten	5	9	0	3	3	8	9	13	17	33
Cybercrime	2	8	1	4	0	7	0	0	3	19
Vermogensdelicten	19	24	11	14	8	9	0	0	38	47
Fraude	64	70	29	30	15	13	0	0	108	113
Milieu	22	17	3	7	0	3	0	0	25	27
Overig	13	9	0	4	4	13	5	4	22	30
Totaal	**308**	**354**	**97**	**171**	**107**	**187**	**34**	**54**	**546**	**766**

Overzicht 8 geeft het aantal taakstraffen dat in 2016 is opgelegd. Iets meer van de helft van de taakstraffen is opgelegd in combinatie met een vrijheidsstraf.

Overzicht 8: opgelegde taakstraffen

OM-onderdeel	Taakstraf totaal		Taakstraf VA		Taakstraf overig	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016
AP's	90	99	77	92	13	7
FP	80	77	20	20	60	57
LP	46	49	39	36	7	13
Totaal	**216**	**225**	**136**	**148**	**80**	**77**

3.2.1 Ontneming en geldboete

In 2016 kregen 83 verdachten in ondermijningszaken door de rechter een geldboete opgelegd, ter waarde van ongeveer 4,2 miljoen euro. Dat kan in combinatie met andere straffen zijn geweest. In 2015 was sprake van 69 geldboetes met een waarde van circa 1,1 miljoen euro.

In 2016 is voor een totaalbedrag van 416,5 miljoen euro aan crimineel vermogen strafrechtelijk afgepakt (incasso ontneming en verbeurdverklaring). Daarmee is de doelstelling uit de Veiligheidsagenda op dat onderwerp gehaald. Het incassoresultaat van de hoofdthema's binnen ondermijnende criminaliteit (drugs, mensenhandel en mensensmokkel, witwassen, criminele organisatie) bedroeg bijna 319 miljoen euro. Daarbij moet worden aangetekend dat enkele grote afpakopbrengsten zeer bepalend zijn geweest voor het eindresultaat.

4 Ondermijning in beeld

In de volgende acht verhalen over onderzoeken wordt zichtbaar hoe de ondermijnende criminaliteit en de aanpak ervan er in de praktijk uitzien[15]. Daarbij komen veel van de aspecten die in de vorige hoofdstukken genoemd zijn aan de orde. In de verhalen komen onderwerpen als drugscriminaliteit, liquidaties, geweld, witwassen, fraude, high tech crime, corruptie, de aanpak van facilitators, internationale samenwerking aan bod. Niet elke zaak gaat op één specifieke vorm van criminaliteit in. Criminele verdiensten uit drugshandel worden bijvoorbeeld ook witgewassen. Het invoeren van drugs kan niet zonder hulp van mensen die bijvoorbeeld in de haven werken. Daarmee illustreren de volgende zaken de verwevenheid van verschillende vormen van criminaliteit en het 'ondernemerschap' dat criminelen aan de dag leggen.

Zaak 1: Schat aan criminele gesprekken in handen van politie en justitie

Maar liefst 3,6 miljoen zeer duistere 'onderonsjes' uit de onderwereld zijn in handen gekomen van politie en justitie nadat het is gelukt om de beveiligde pgp-telefoons te kraken. Deze unieke schat aan criminele informatie kan nog jaren van grote betekenis zijn in strafrechtelijke onderzoeken naar onder meer criminele organisaties, drugshandel en liquidaties.

De criminele informatie is afkomstig van computerservers die in Canada hebben gedraaid. Het bedrijf Ennetcom, de grootste aanbieder van versleutelde communicatie aan crimineel Nederland, had deze servers in gebruik. Het bedrijf garandeerde haar klanten volledig anonieme communicatie met Blackberry's die zijn uitgerust met speciale encryptie software pgp (pretty good privacy) of het versleutelingssysteem S/MIME. Van die versleutelde communicatie ondervindt de politie al jaren last in grote onderzoeken naar georganiseerde misdaad.

Niet aftapbaar
In onderzoeken naar onder meer koelbloedige liquidaties in de onderwereld heeft de politie keer op keer pgp-telefoons van Ennetcom aangetroffen. "We zien dat steeds meer criminelen gebruik maken van Blackberry's die niet aftapbaar zijn. Vanaf 2012 zien we die pgp-telefoons vaker opduiken bij aanhoudingen en doorzoekingen", legt een politieman van het Team High Tech Crime (THTC) uit. "Reden om daar eens goed onderzoek naar te doen. Pgp-versleuteling is op zichzelf is uiteraard niet illegaal. Maar omdat de anonimiteit van de communicatie zo sterk is, zien we dat de verkeerde mensen voor grof geld zo'n aangepaste telefoon aanschaffen."

Zo'n beveiligde, maar in feite kapotte telefoon kost al gauw 1600 euro, vertelt officier van justitie Martijn Egberts. "Ennetcom verkocht volledig versleutelde telefoons die niet afluisterbaar zijn en waar geen microfoon meer in zit. Ook is de gps-functie onbruikbaar gemaakt. Je kunt je afvragen waarom iemand daar zo veel geld voor neertelt. Legale afnemers hebben geen goede reden om de microfoon uit de telefoon te laten slopen." Ennetcom heeft haar product slim op de markt gezet. Het bedrijf weet vooral de waan van veiligheid, volledige anonimiteit en onaantastbaarheid goed te verkopen. Het totale afgeschermde communicatienetwerk van deze aanbieder bestaat dan ook uit ongeveer 40.000 geregistreerde smartphones.

Witwassen
Het onderzoek 'DeVink' van het technisch onderlegde THTC onder leiding van het Landelijk Parket richt zich specifiek op het witwassen door Ennetcom en de eigenaar van het bedrijf Danny M. De vraag die tijdens het

[15] De quotes in de verhalen geven de beelden en beleving weer van individuele collega's.

onderzoek centraal staat, is of de eigenaar en medewerkers van Ennetcom weten of vermoeden aan wie zij hun telefoons verkopen en hoe crimineel hun klantenkring is. De politie heeft om die reden personen die legaal gebruik maken van de pgp-telefoons, bijvoorbeeld verschoningsgerechtigden als advocaten of notarissen, opgeroepen zich te melden. Het bleef na de oproep angstvallig stil.

Het onderzoeksteam vermoedt dat Danny M. jarenlang willens en wetens een grote criminele klantenkring heeft bediend en zo veel crimineel geld heeft aangenomen. Witwassen dus. “Alle grote geldbedragen worden cash betaald, bovendien heeft Danny geen administratie bijgehouden over wie zijn klanten zijn. Dat sterkt ons in de verdenking dat het geld dat bij Ennetcom binnen is gekomen een criminele herkomst heeft”, licht de officier van justitie toe.

Het onderzoeksteam ontdekt dat pgp-telefoons van Ennetcom inderdaad veelvuldig gebruikt worden in het criminele milieu. Een snelle zoekslag door de systemen leert dat verdachten uit de onderwereld bij aanhoudingen soms wel tien Blackberry’s van het Nijmeegse bedrijf bij zich hebben. “Door klassiek te rechercheren, lukt het ons om steeds meer bewijs te verzamelen. Daarnaast hebben we met innovatief digitaal onderzoek geprobeerd om de inhoud van de geheime gesprekken terug te vinden”, legt een digitaal speurder uit.

Denkfout
De missie slaagt. Door een fatale denkfout van de criminelen hebben politie en OM veel communicatie die het daglicht niet kan verdragen in handen gekregen. Want wat de onderwereld zich niet heeft gerealiseerd, is dat het wissen van berichten op hun telefoon nog niet het wissen van de berichten op de server betekent. Daarmee is het gevoel van onaantastbaarheid een grote vergissing gebleken. De politie ontdekt dat de centrale server waar Ennetcom gebruikt van maakt in Canada draait. Om die server voor onderzoek naar Nederland te laten komen, is de officier van justitie aangewezen op rechtshulp. Egberts zoekt daarom begin april contact met Canada, waarna het land de server op 19 april 2016 offline haalt en een kopie naar Nederland stuurt. Hoe groot de schat aan misdaad data is, is dan nog niet duidelijk.

Om toegang tot de data te krijgen, heeft THTC het Ennetcom-systeem zelf terug gebouwd om daarna één voor één de beveiligingslagen te kraken. “We kwamen steeds een stapje verder om de beveiliging op heffen en de benodigde encryptiesleutels te achterhalen ”, zegt een van de technische rechercheurs. Na ruim twee maanden digitaal onderzoek is het de politie met behulp van de expertise van het NFI november 2016 gelukt om bij de verborgen data te komen.

Buitenkans
De unieke inkijk in de data doet menig recherchehart sneller kloppen. Hoewel de criminele gesprekken vaak in typische onderwereld-straattaal zijn getypt, kunnen doorgewinterde rechercheurs daar wel wegwijs uit worden. Van het dubbelzinnige ‘die moet gaan slapen’ tot meer expliciete berichten over een Glock (vuurwapen) en precies genoemde containernummers met drugs en adressen. Een aantal onderzoekteams is nu bezig om al die data verder te doorzoeken en te duiden. “Een buitenkans waardoor mogelijk nog doorbraken in onderzoeken en aanhoudingen zullen volgen”, vermoedt de officier.

Volgens Egberts zag Ennetcom de bui waarschijnlijk al hangen. Het bedrijf heeft in Canada tevergeefs veel verzet gepleegd tegen het opsturen van de kopie naar Nederland. In totaal is zeven terabyte aan data veiliggesteld van de centrale server. Dat zijn negenduizend volle ordners met berichten. Egberts: “De Canadese rechter heeft bepaald dat de data onder voorwaarden naar Nederland mocht komen. De vier politieteams die in hun onderzoeken te maken hebben met telefoons van Ennetcom en die we daarom in het rechtshulpverzoek hebben genoemd, mogen direct zoeken in de data. In veel andere onderzoeken is ook onverwacht materiaal beschikbaar gekomen dat van belang kan zijn. Zelfs bij zaken die al bij de rechtbank zijn geweest en nu bij een Hof liggen. We mogen echter niet zomaar alle overige informatie gebruiken om andere onderzoeken te ondersteunen. Daar is eerst toestemming van een Nederlandse rechter voor nodig.”

Unieke vangst
De vier onderzoeksteams die meteen toestemming hebben gekregen, zijn inmiddels diep in de data gedoken. De informatie is vruchtbaar: de politie stuit op klip en klare berichten over een criminele groepering die liquidaties pleegt. De berichten geven inzicht in de voorbereidingen op liquidaties tot de uitvoering ervan. De schat aan informatie die justitie nu in handen heeft, is een unieke vangst. “Wereldwijd is nog nooit een politieonderzoek met dit soort data naar buiten gekomen. Dit zijn roerige tijden voor de onderwereld die gebruikt maakt van Ennetcom. Keerzijde is wel dat dit weer een boost geeft aan andere bedrijven die beloven nog veiliger te zijn dan Ennetcom. Toch heeft het gevoel van onaantastbaarheid door dit onderzoek een flinke deuk opgelopen”, stelt een digitaal rechercheur.

Het onderzoek blijkt veel groter dan gedacht en daarom is de zaak nog niet afgerond. Zo loopt er nog een onderzoek naar opvallende internationale geldstromen van Ennetcom. Dat het onderzoeksteam zóveel voor elkaar zou krijgen, had de officier van justitie niet durven hopen. “Meer dan honderd onderzoeken naar georganiseerde misdaad worden hierdoor geraakt. In meer of mindere mate. De komende tijd gaan we verder met het analyseren van alle data. Ik denk dat we daar nog jaren gebruik van kunnen maken.”

Nieuwe aanvliegroutes
Het onderzoeksteam van DeVink heeft de georganiseerde misdaad zo een flinke slag toe weten te brengen. Maar ook door zichtbaar te zijn in het milieu en het vertrouwen in pgp te ondermijnen. “Dat we daadwerkelijk bij de inhoud van de berichten zijn gekomen, is een dikke plus”, zegt Egberts. Hij noemt het werk van THTC een mooi voorbeeld van nieuwe, gedurfde aanvliegroutes zoeken om zo achter informatie en belangrijk bewijs te komen. “Dit team zoekt naar mogelijkheden en vindt die ook. We hebben meer van dat soort technische mensen nodig die verder durven te kijken dan de gebaande paden. Met alleen de bestaande inzichten komen we er niet.”

Het einddossier is naar verwachting in 2018 klaar. Danny M. wacht het proces op vrije voeten af.

Zaak 2: Plofkrakers: professioneel, streetwise en extreem gewelddadig

“Het lijkt wel een oorlogsgebied”, zo omschrijft officier van justitie Geertje van Roermund de ravage na een plofkraak. Bankgebouwen worden opgeblazen, omwonenden liggen te trillen in hun bed en stukken kluis van tientallen kilo’s vliegen de openbare weg over. Dat er nog geen doden zijn gevallen, is een wonder. De plofkrakers gebruiken steeds zwaardere explosieven om veel geld buit te maken. Om dit een halt toe te roepen, heeft de politie in Oost-Nederland het speciale opsporingsteam Dijk opgericht, dat nauw samenwerkt met onze oosterburen.

Plofkraken hebben een extreem gewelddadig karakter gekregen. Waar plofkrakers vroeger gas in een pinautomaat lieten lopen, dat aanstaken en zo de kluis met geld lieten klappen, maken zij nu gebruik van zwaarder geschut. Gasplofkraken waren in 2011 en 2012 een *hot item*. In die tijd kwamen de banken zelf in opstand. “Banken pasten zelf de pinautomaten aan met gasdetectieapparatuur. Het gas kon de kluis niet meer bereiken, waardoor die methode niet meer werkte. In 2015 staat de teller van plofkraken in Nederland dan ook op nul”, legt de teamleider van de politie uit. Opvallend is dat de plofkraken in Duitsland op dat moment juist toenamen. De Duitsers pasten hun pinautomaten niet aan en daar maken Nederlandse criminelen misbruik van.

Onvoorspelbaar
De Duitsers zijn in hun strijd tegen plofkrakers sterk afhankelijk van steun uit Nederland. “Plofkrakers blazen de boel op en vluchten snel terug naar Nederland. De Duitsers staan buiten spel”, vertelt de officier van justitie. Het probleem is groot en samenwerken noodzakelijk. Van Roermund schetst een groep van slimme, mobiele en

bewegende netwerken. Een leider met hulpjes zoals in het klassieke misdaadbeeld zie je niet bij plofkraken. De verdachten zijn scherp, de groepen onvoorspelbaar. Dat maakt het moeilijk om ze in beeld te krijgen.
Om plofkrakers beter aan te kunnen pakken is in Oost-Nederland medio december 2015 het team Dijk opgericht. Het politieteam werkt nauw samen met de politie in Amsterdam en Midden-Nederland, de hofleveranciers van plofkraken. “Een belangrijk doel is zorgen voor een goede samenwerking met Duitsland”, licht de politie toe. “We hebben veel geïnvesteerd in de juiste contacten. De Duitsers verwachten van ons dat wij hen in staat stellen om zich tegen de criminelen uit Nederland te wapenen. Bijvoorbeeld door informatie uit strafrechtelijke onderzoeken te delen. Als wij door middel van peilbakens zien dat verdachten de Duitse grens oversteken, willen zij dat weten zodat ze de plofkrakers op heterdaad kunnen aanhouden.”

Explosieven
Team Dijk is nog niet op stoom of de plofkraken komen onverwacht in volle hevigheid terug in Nederland. “Geloof het of niet”, zegt de teamleider. “Maar maart 2016 zien we de eerste kraken met zware explosieven in ons land. Naast het samenwerken met Duitsland, krijgen de extreme plofkraken in Nederland dus prioriteit.” Het zorgelijke fenomeen neemt in 2016 een vlucht. En nog steeds. Sinds januari 2017 staat de teller van plofkraken met explosieven in Nederland op 21.

Waar de plofkraken in 2015 de kop waren ingedrukt, is het nu weer wekelijks raak in Nederland. Ook in Duitsland gaan de kraken onverminderd verder. “Dit soort plofkraken moet je kunnen én durven uitvoeren. We hebben nu een verdachte vast zitten die niet meer alle tien z’n vingers heeft”, weet de teamleider. Naast het feit dat de kraken een heftiger karakter hebben gekregen, zijn ze ook professioneler geworden. “We zien bijvoorbeeld zelfgemaakte kneedexplosieven, levensgevaarlijk spul. Plofkrakers brengen de explosieven op afstand tot ontploffing met een afstandsbediening. Die methode is eenvoudig te besturen en veilig voor de daders.”

Plofkrakers maken gebruik van geavanceerde middelen. Ze zijn *streetwise*, weten dondersgoed hoe ze uit de handen van justitie kunnen blijven. Ze zijn scherp, houden hun mond en zorgen voor snelle auto’s die de politie niet zomaar in beeld heeft. Op de plaats delict valt die professionaliteit ook op. “De jongens geven als een operatieassistente de spullen aan die nodig zijn. Het gebeurt echt met chirurgische precisie”, benadrukt de teamleider.

Aanhouding
Het plan van aanpak voor Nederland en Duitsland is zo veel mogelijk toe te werken naar een heterdaadscenario. Van Roermund: “Dat is de ideale situatie. Maar we hebben beperkte capaciteit en een groot probleem. Toch zijn de eerste successen van anderhalf jaar intensieve samenwerking al zichtbaar.” Zo kreeg team Dijk verdachten in beeld die plofkraken in Duitsland hebben gepleegd. De sporen van die verdachten, zowel forensisch als telefoongegevens, deelde de politie met de Duitsers. “Daarop konden zij begin april twee Utrechtse verdachten aanhouden. Dat duo heeft maar liefs zeventien plofkraken op hun naam staan. Als we niet hadden samengewerkt, waren deze jongens nooit gepakt.”

Er zijn minder dan honderd plofkrakers in Nederland, denkt de politieman. “Met de aanhouding van een groep in Twello, is het gelukt om een prominente groep achterover te trekken. Die plofkrakers hebben in Twello twee automaten tegelijkertijd opgeblazen met zware explosieven. Die kraak viel helaas niet te voorkomen, maar we slaagden er wel in om ze een paar uur later met buit en al aan te houden. Drie verdachten zitten nog vast.” Op dit moment draaien onder team Dijk zeven soortgelijke zaken.

Impact
Naast de strafrechtelijke onderzoeken is de aanpak zo integraal mogelijk. Banken, verzekeraars en fabrikanten van geldautomaten zijn belangrijke gesprekspartners. “Is het nog wel van deze tijd dat geld in een kluis aan de openbare weg beschikbaar is?”, vraagt de teamleider zich af. “Banken komen na een plofkraak lam te liggen en de impact voor omwonenden is enorm. Criminelen deinzen niet terug voor de enorme risico’s. Voor hen telt maar één ding: over grote bedragen geld beschikken. Zij zien een bank opblazen als pinnen”, vult de officier

aan. Dit type verdachte heeft meestal al een behoorlijke criminele carrière achter de rug en komt vaak voor in meerdere, grote onderzoeken. De officier ziet verbanden met liquidaties, wapenhandel, drugshandel en witwassen.

Het gebruik van explosieven op de openbare weg kan heel verkeerd aflopen als er niets verandert, vreest de teamleider. De overheid moet ingrijpen, vindt hij. “Gas was nog beheersbaar, maar wat nu gebeurt is andere koek.” De officier van justitie pleit voor hogere straffen. “Onlangs zijn twee verdachten veroordeeld voor een plofkraak in Enschede. De twee werden in de omgeving van de bank aangehouden met het geld nog bij zich. Ze kregen slechts 21 maanden celstraf.” Die lage straf bevreemdt de officier. “Buurtbewoners lagen in hun bed te trillen, ze zijn getraumatiseerd. Dat werd door de rechtbank niet meegenomen. Het lijkt alsof rechters nog moeten wennen aan de ernst van de misdaad. In Duitsland liggen de straffen hoger: vijf a zes jaar celstraf.”

Eigen regels
Wat de officier zorgen baart, is dat de politie in bepaalde wijken nauwelijks invloed heeft. Hele flatgebouwen en families ‘besmetten’ elkaar en leren hoe ze dit soort delicten moeten uitvoeren. Deze mensen plaatsen zich buiten de maatschappij en hebben hun eigen regels en wetten. Ze ziet dat groepen plofkrakers soms weten dat de politie met man en macht achter hen aan zit, maar dat ze zich daar niet door laten storen. “Dan heb je als overheid een probleem. Ze komen er nu nog mee weg. We moeten de pakkans vergroten en de straffen moeten hoger. 21 maanden is lachertje als je wekelijks veel geld buit kunt maken.”

Van Roermund en de politie pleiten voor een landelijke aanpak en meer specialistische teams zoals Dijk. Daar wordt nu ook aan gewerkt. Eén plofkraak houdt het team maanden bezig, terwijl de gewelddadige kraken wekelijks plaatsvinden. Daarbij loopt de politie in de strijd tegen plofkrakers vaak tegen de grens van haar bevoegdheden aan. “We hebben afluisterapparatuur in auto’s, bakens onder auto’s, een observatieteam en arrestatieteam én helikopters paraat. Toch worden al onze middelen één voor één om zeep geholpen. In een paar uur gaan we van maximale controle naar nul zicht. En de verdachten gaan gewoon door”, verzucht de teamleider.

Lef
Het nieuwe wetsvoorstel computercriminaliteit III zou het team op dat punt kunnen helpen, denkt de officier. “Privacy is een groot goed in Nederland. Terecht. Maar stel, je gebruikt een peilbaken op het lichaam wanneer je een sterk vermoeden hebt dat iemand een plofkraak gaat plegen. Weegt privacy dan nog op tegen strafrecht? Die discussie durf ik wel aan in rechtszaal.” Lef is volgens Van Roermund dan ook het sleutelwoord. “Als criminelen steeds nieuwe dingen verzinnen, moeten wij ook lef tonen en nieuwe technieken proberen.”

Zaak 3: Een luxe leven met valse facturen

Een zwembad in huis dat zo is aangelegd dat het water niet klotst en een televisiescherm dat uit de grond omhoog schiet. Scheepsinrichter Toine W. leeft een luxe leven en showt die weelde schaamteloos in de tijdschriften Art of Living en Quote. De publicatie van zijn privébezit wekt echter argwaan bij de Belastingdienst en zo heeft de frauderende Oosterbeker zijn eigen glazen ingegooid.

Toine W. komt voor het eerst in beeld in een Arnhemse drugszaak. De rechtbank merkt daarin op dat geld is witgewassen via de administratie van zijn interieurbedrijf voor luxe boten. Vanaf dat moment ligt de scheepsinrichter onder een vergrootglas. De belastingdienst start een boekenonderzoek naar hem en stuit bij een rondje Google op het artikel in de Quote. Alle alarmbellen gaan af als op de achterkant van de publicatie alle aannemers worden genoemd die hun steentje hebben bijgedragen aan het privébezit. “De aannemers hebben de werkzaamheden aan de privéwoning van W. administratief op zijn bedrijf weggeschreven. Ze gebruiken daar valse facturen voor”, licht de officier van justitie Marc Pluimers van het Functioneel Parket toe.

Fenomeen
Als een trotse pauw toont Toine W. zijn veren in de magazines, maar het patsergedrag is voor de Belastingdienst de reden om secuur boekenonderzoek te doen. Aan de hand van die bevindingen, start het specialistische Functioneel Parket (FP) in 2014 een onderzoek naar belastingfraude. “We verdenken de man uit Oosterbeek van het boeken van privékosten op zijn zaak. Een veelvoorkomend, maar zeer ondermijnend fenomeen. Als iemand privé een dienst verleent, moet dat privé betaald worden en niet door een bedrijf. Door op grote schaal te frauderen drukt Toine W. bovendien de winst van zijn goedlopende bedrijf en hoeft hij minder omzetbelasting te betalen”, legt Pluimers uit.

De scheepsinrichter weet de fraude lang te verhullen door gebruik te maken van valse facturen. Alleen Toine W. zelf wordt beter van deze factuurfraude, maar de officier van justitie benadrukt dat hij de fraude niet kan plegen zonder de hulp van de onderaannemers. Zij maken de facturen immers vals op zodat de administratie ogenschijnlijk klopt. “We hebben ons in deze zaak daarom ook gericht op de onderaannemers. Zij mogen de dans niet ontspringen: zonder valse factuur kan er namelijk geen fraude worden gepleegd.” Volgens de parketsecretaris in deze zaak hebben de onderaannemers een economisch belang om Toine W. te faciliteren. Weigeren ze, dan vertrekt de klant misschien naar een ander. Daarnaast is het op de zaak zetten van privékosten zo oud als de weg naar Rome, het hoort een beetje bij de cultuur van deze branche. “Kritische vragen worden nauwelijks gesteld, men doet gewoon wat hen gevraagd wordt”, laat secretaris Willem Wiering weten.

Kostbaar bezit
Om de sterke vermoedens van fraude bevestigd te krijgen, doorzoekt de FIOD op 5 februari 2014 de woning en het bedrijf van Toine W. Het doel is om beslag te leggen op de administratie en kostbaar bezit. In de woning vinden speurders naast het chique interieur en de meest exclusieve meubels een wapen in een plastic tas in de kelder. “We hebben tijdens de doorzoeking in zijn villa beslag gelegd op onder meer de woning zelf, luxe bolides, een boot en een bankrekening”, vertelt Pluimers.

Toine W. heeft volgens de rechtbank door de valse facturen in totaal 800.000 aan belastingvoordeel gehad. De Oosterbeker boekte vrijwel alles in zijn woning weg op de zaak: het zwembad, schilderijen, stoelen van een paar duizend euro, de bestrating, het hekwerk tot aan de knopjes van de keukenkastjes aan toe. “Hij betaalde zelf niets. Toine W. had de smaak duidelijk te pakken, hij leek niet te stoppen”, stelt de parketsecretaris. “Hij betaalde zelfs een grafzerk voor de overleden dierbare van een werknemer. Ook daar is weer gefraudeerd met de factuur. Zo ver gaat een fraudeur dus.”

De FIOD heeft de in beslag genomen administratie minutieus uitgeplozen. Toine W. ging vermoedelijk twee jaar ongestoord zijn gang, gefaciliteerd door een twintigtal onderaannemers. Het OM ziet hen als de facilitators van de belastingfraude en heeft de onderaannemers om die reden stevig aangepakt. “Ik heb hen een transactie aangeboden. De meesten zijn daarmee akkoord gegaan, een aantal niet. Die zijn voor de rechter gekomen en hebben een week taakstraf of voorwaardelijke geldboete opgelegd gekregen. In totaal is voor bijna 200.000 euro aan geldboetes aan de onderaannemers opgelegd. Binnen drie maanden hebben we die zaken afgewikkeld”, aldus officier Pluimers. De geldbedragen die de onderaannemers moesten betalen zijn gebaseerd op de grootte en de omzet van de onderneming. Zo betaalde een van de onderaannemers 40.000 euro voor één valse factuur.

Gedragsverandering
De norm in de branche aanpassen, red je volgens de officier van justitie niet met het strafrecht alleen. De reden dat het OM voor een nieuwe aanpak heeft gekozen: het gesprek aangaan met de koepelorganisaties die de achterban van MKB Nederland vertegenwoordigen. Het FP heeft de branche uitgenodigd bij de terechtzitting van de onderaannemers om daarna met elkaar in gesprek te gaan. Tijdens die bijeenkomst is de vertegenwoordigers uitgelegd wat er aan de hand is, waarom het OM dat kwalijk vindt en wat de branche zelf zou kunnen betekenen om dit soort fraude te voorkomen.

Accountants en belastingadviseurs moeten de fraude zien en daar ook melding van maken. Een advocaat gaf aan dat hij nu weet dat het OM dit fenomeen als valsheid in geschrift ziet en hard aanpakt en gaf aan dat hij zijn klanten daarom beter zal adviseren. “Dat is hoopgevend”, zegt Pluimers. “Toch denk ik dat vooral bij de jonge generatie ondernemers nog een gedragsverandering te winnen is, bij de oude garde heb ik daar een hard hoofd in.”

De officier van justitie heeft Toine W. valsheid in geschrift, het valselijk opmaken van zijn bedrijfsadministratie, onjuiste Belastingaangifte en het bezit van een vuurwapen ten laste gelegd. Twee dagen voor de behandeling van zijn zaak komt Toine W. met de Belastingdienst overeen dat hij alsnog 3 miljoen euro zal terugbetalen.

22 maanden cel
Naast die betaling heeft officier van justitie Marc Pluimers op de openbare terechtzitting dertig maanden celstraf en een onvoorwaardelijk bestuursverbod geëist. De rechtbank veroordeelt Toine W. op 22 september 2016 echter tot 22 maanden celstraf en legt het bestuursverbod voorwaardelijk op. Pluimers is tevreden met het vonnis. “De combinatie van straffen maakt dat we een flinke klap hebben uitgedeeld. Toine W. betaalt drie miljoen euro aan de Belastingdienst, zijn bedrijf moet een half miljoen terug betalen en hij gaat de cel in.” Vooral het voorwaardelijke bestuursverbod vindt hij belangrijk. “Als Toine W. opnieuw een misstap zet, kan hij zich niet meer als bestuurder inschrijven en dus geen onderneming meer oprichten. Een doeltreffende straf die laat zien dat een bedrijf op een fatsoenlijke manier bestuurd dient te worden.”

De officier van justitie wil de aanpak van de onderaannemers, de facilitators van de belastingfraude in deze zaak, verder doorvoeren in komende, soortgelijke zaken. Of de aanpak zinvol is, moet nog blijken. Volgens Pluimers heeft hij te maken met een hardnekkig fenomeen. Fiscaliteit laat vaak ruimte over voor discussie, de reden dat fiscalisten de grenzen opzoeken van wat onder privégebruik valt en wat zakelijk. “Met deze zaak probeer ik aanspraak te doen op het normbesef in deze branche. Toine W. heeft zich jarenlang verrijkt over de rug van anderen, ten koste van de maatschappij. Dat ondermijnt het systeem dat uitgaat van vertrouwen.”

Het OM is alleen tegen de strafhoogte in hoger beroep gegaan. De datum van de behandeling is nog niet bekend.

Zaak 4: Gevaarlijk wildwest in de haven

Duizenden kilo’s cocaïne, riskante vluchtcapriolen, corruptie, bedreiging en buitensporig geweld. Het zijn kenmerken van de donkere wereld van de georganiseerde drugshandel. Deze aspecten zien politie en justitie ook weer in de Rotterdamse ‘havenzaak’ Hozen. “De uiterst lucratieve, internationale drugshandel zorgt voor levensgevaarlijke wildwesttaferelen in de havenstad en ver daar buiten.”

De Rotterdamse haventerminals zijn gigantisch in omvang. Miljoenen containers werken een complex logistiek proces in de hand. De dagelijkse doorstroom is enorm. Drugscriminelen maken graag misbruik van de niet volledig te controleren infrastructuur, legt officier van justitie Dick Grip uit. “Criminelen maken vaak gebruik van de ‘rip-off methode’. In Zuid-Amerika maken drugsorganisaties containers heimelijk open en plaatsen sporttassen met cocaïne bij de reguliere vracht. De drugscriminelen volgen de route die container vervolgens maakt op de voet. Eenmaal aangekomen in de Rotterdamse haven sturen zij mensen de terminals op om de drugs ‘uit te halen’.” Zonder hulp van binnenuit is dat volgens de officier onmogelijk. “De juiste containers met de drugs terugvinden, is als zoeken naar een speld in een hooiberg. We zien dat drugscriminelen gebruik maken van corrupte havenmedewerkers die hen wegwijs maken en hun toegangspas uitlenen.”

Vrachtwagenchauffeur
De douane controleert containers in de haven regelmatig op de rip-off methode. Douaneambtenaren gebruiken speciale scanapparatuur om afwijkingen in de container te kunnen waarnemen. Grip vertelt dat de douane op die manier op 21 maart 2013 verdovende middelen in een tweetal containers ontdekt. Als ze dan ook nog de melding krijgen dat tot twee keer toe een vrachtwagenchauffeur op de terminal is geweest om personen af te zetten die daar onbevoegd zijn, besluit de officier om onderzoek 'Hozen' te starten. Uitgevoerd door de zeehavenpolitie en het HARC-team (gespecialiseerd in onderzoeken naar de invoer, doorvoer en uitvoer van verdovende middelen).

Het onderzoek brengt Grip en zijn team bij een organisatie die zich bezighoudt met het 'uithalen' van de drugs uit containers, ook wel 'uithalers' genoemd. Het onderzoeksteam ontdekt dat de criminele organisatie achter de drugstransporten uit Zuid-Amerika gebruik maakt van personen die op de terminals kunnen komen met hulp van corrupt havenpersoneel. Over de tap horen rechercheurs dat havenmedewerkers hun toegangspassen een weekend lang uitlenen voor mega bedragen variërend van tienduizend tot vijftienduizend euro. In het onderzoek is vastgesteld dat de passen inderdaad gebruikt zijn op dagen dat de rechtmatige eigenaren geen dienst hadden. "Een cruciaal punt", stelt de officier. "We horen in ons onderzoek over de tap dat voor een bepaalde avond 'bioscoopkaartjes' geregeld moesten worden. Versluierd taalgebruik voor toegangspassen."

Grote partijen
Na de eerste drugsvondst, heeft het onderzoeksteam eind juni nog twee grote partijen cocaïne onderschept. Eén van bijna 400 kilo, de ander 300 kilo. Volgens Grip kun je drugshandel in grofweg twee werkwijzen verdelen: enerzijds de drugs die op de terminals uit de container gehaald moet worden en anderzijds de drugs die er in het achterland uit moet. "Soms hebben criminelen problemen in hun eigen logistieke proces, waardoor ze niet in staat zijn de coke op tijd van de terminal te halen. Bijvoorbeeld omdat de douane een controle uitvoert. De drugs blijven dan in de container zitten en gaan het terrein af met de reguliere vracht. In dit geval gebeurde dat ook en dook de partij van elf tassen met 379 kilo cocaïne op in Beneden-Leeuwen. Over de tap horen we paniek bij de verdachten."

Die partij kan het onderzoeksteam linken aan de criminele organisatie die ze op het oog hebben. Iets wat overigens lang niet altijd meevalt. Soms heeft de officier wel informatie dat er drugs aan boord is, maar missen de belangrijke details omdat verdachten versluierd praten, ontmoetingen hebben op schimmige locaties of beveiligde pgp-telefoons gebruiken. "Naast die opgedoken partij, krijgt de douane in de vroege ochtend van 30 juni 2013 een melding van een verdacht persoon met een sporttas in de hand op de terminal. De politie komt in actie en houdt in de buurt van de containers twee mannen volledig in het zwart gekleed aan. In hun nabijheid vinden agenten maar liefst tien tassen met cocaïne, gewikkeld in bruine tape. Op dat moment verlaat een Volkswagen Transporter in allerijl de terminal en rijdt zelfs dwars door de slagboom heen. Ze verruilen het busje buiten de terminal voor een snellere auto en stuiven weg. De agenten zetten daarop vol gas de achtervolging in, maar de verdachten geven zich niet zomaar gewonnen. Met 200 kilometer per uur razen ze over de A15.

Gevaar
Een snelle Volvo van de politie en een motoragent kunnen de verdachten ternauwernood bijhouden. De vluchtcapriolen van de verdachten vormen een groot gevaar op de weg. "Na een zenuwslopend kat-en muisspel lukt het de politie om de vier vluchtende verdachten met de coke bij Rotterdam-Charlois klem te rijden. De politie houdt de mannen aan, één weet te ontkomen. In een nabijgelegen sloot drijft een aantal parketten coke en ook in de bosjes wordt een pakket cocaïne aangetroffen. In totaal is 30 juni 302 kilo cocaïne onderschept. De twee aangehouden mannen op de terminal en deze verdachten blijken de 'uithalers' te zijn van de organisatie waar wij ons onderzoek op richten", legt de officier uit. Eén van hen is de beruchte Elias A., de gedetineerde Rotterdammer die ontsnapte uit een Rotterdams ziekenhuis met één handboei nog om zijn arm.

Eind 2013 houdt het onderzoeksteam ook de rest van de verdachten aan. Klassiek rechercheren zoals tappen en observeren heeft voldoende informatie opgeleverd. Tijdens de grootschalige operatie is een zwaar bewapende politiemacht op de been. Het arrestatieteam verricht twaalf aanhoudingen: de uithalers, degene die hen aansturen, de vrachtwagenchauffeur en twee personen uit de leiding van de organisatie. Een van hen is hoofdverdachte Hamdi B. Hij stuurt volgens het OM de uithalers van de cocaïne aan en onderhoudt contact met 'platte' havenmedewerkers. "Typerend voor dit soort organisaties is dat we vaak zware vuurwapens aantreffen. Ook in dit onderzoek is dat bij drie verdachten het geval", vertelt de officier. Omdat de inhoudelijk behandeling van de zaak nog even op zich heeft laten wachten, is de voorlopige hechtenis van de verdachten geschorst.

Moord
Die vrijheid is hoofdverdachte Hambi B. duur komen te staan. Als hij weer op vrije voeten is, wordt hij september 2014 in een eetcafé op de Mathenesserlaan in Rotterdam dodelijk onder vuur genomen. "Of er een verband is met de drugszaak weten we niet, maar het sterke vermoeden bestaat wel", meent de officier. Grip moet door de onverwachte dood van de hoofdverdachte in zijn zaak op de terechtzitting om zijn eigen niet-ontvankelijkheid vragen.

Maart 2016 staan de verdachten uit de zaak Hozen voor de rechter. De officier van justitie eist straffen tot 9 jaar, de rechtbank legt de verdachten straffen tot 7 jaar op. Grip heeft ook de corrupte havenmedewerkers vervolgd en ook zij hebben een gevangenisstraf opgelegd gekregen. Door hun werkgevers zijn zij ontslagen. De officier vertelt dat het OM regelmatig gesprekken voert met havenbedrijven om te kijken hoe ze het beleid kunnen aanscherpen en controles beter kunnen uitvoeren. "Een VOG (Verklaring Omtrent Gedrag) bestaat niet in die branche, daar zou ik graag verandering in willen zien. Misbruik door havenmedewerkers is een groot probleem."

Gesjoemel
Bij de drukke poort van de terminals bieden havenmedewerkers hun toegangspas aan en gaat de slagboom omhoog. Vanwege de grote drukte met vrachtverkeer, kijkt niemand achterin de voertuigen om te controleren of daar nog andere personen zitten. Zo wist ook de chauffeur met de 'uithalers' van de cocaïne op de terminal te komen.

De officier benadrukt dat internationale drugshandel veel 'spin-offs' heeft naar andere criminaliteit. "In deze zaak zagen we honderden kilo's cocaïne, zware vuurwapens, corruptie en een hoofdverdachte die is doodgeschoten. De verwevenheid van de onderwereld met de bovenwereld is pijnlijk zichtbaar in dit onderzoek." Grip ziet ook dat de lucratieve internationale drugshandel dé reden is dat vage figuren in peperdure penthouses wonen. Dat het dé reden is dat mensen met vuurwapens op de openbare weg lopen. En het is dé reden dat liquidaties plaatsvinden. "Er is zo gigantisch veel geld gemoeid met deze handel, daar hebben we last van. Zeker ook op het gebied van ambtelijke en niet ambtelijke corruptie, de reden dat we daar hoog op inzetten."

Een aantal verdachten gaat in hoger beroep, de datum van de behandeling is nog niet bekend.

Zaak 5: Afpersing Jumbo: "De angst dat er slachtoffers zouden vallen, was groot"

Dreigbrieven, bommen en voortdurende angst voor wat komen gaat. Het onderzoek naar de afpersingen van Jumbo supermarkten zet het politieteam en de officier van justitie uit Noord-Nederland maandenlang op scherp. Met minutieus recherchewerk weet de politie in een halfjaar een puzzel aan bewijsstukken te leggen die tot de ontmaskering van de vermoedelijke dader heeft geleid.

Officier van justitie Cassandra Westerling en de teamleider van het politieteam Henk Deekens blikken terug op een bijzonder, maar vooral hectisch onderzoek. De constante stroom van dreigingen in hun regio heeft het duo veel nachten overwerk met pizza's en Chinees gekost. "Elke keer als we weer een dreigbrief binnen kregen, verbleven we tot diep in de nacht op het politiebureau. De angst dat er opnieuw een bom in een Jumbo af zou gaan en slachtoffers zou maken was groot", schetst officier Westerling de situatie.

Het begint allemaal met het aantreffen van een bom. Een brief of dreigmelding ontbreekt. Een voorbijganger treft het explosief in de nacht van 8 mei 2015 aan voor Jumbo op de Wilhelminakade in Groningen. Die vondst betekent de start van een breed ingestoken strafrechtelijk onderzoek. Alle scenario's zijn nog open. Het onderzoeksteam tast in het duister over de bedoeling van het explosief. "De bom bevat TATP, uiterst explosief materiaal waar zelfmoordterroristen gebruik van maken. TATP is eenvoudig zelf te vervaardigen", legt Deekens uit.

Kookwekker
Alle onderdelen van de bom zijn minutieus onderzocht op sporen die iets over de dader kunnen verraden. Daarnaast doen rechercheurs buurtonderzoek en raadplegen zij hun systemen op zoek naar mensen die bekend zijn met het maken van bommen. Deekens: "Bij de bom treffen we ook een kookwekker van Blokker aan. We hebben daarom lijsten opgevraagd van mensen die zo'n wekker hebben gekocht. Alles om maar verbanden te vinden."

De bom op de Wilhelminakade gaat niet af, maar op 31 mei 2015 komt een tweede bom wel tot ontploffing bij Jumbo op het Overwinningsplein te Groningen. De ramen en gevel raken beschadigd. Op camerabeelden is te zien dat een persoon iets neerlegt en wegloopt. Omdat ook dit explosief voor Jumbo ligt, moeten de aanslagen wel tegen de supermarktketen gericht zijn. De maatschappelijke onrust die daarmee gepaard gaat, is groot. Om die onrust te managen is een speciaal SGBO (staf grootschalig bijzonder optreden) opgericht waar de gemeente onderdeel van uitmaakt. Het onderzoeksteam kan zich zo volledig op het opsporingsonderzoek concentreren. De eerste prioriteit blijft immers het voorkomen van een nieuwe aanslag.

Bitcoins
Het team komt er pas later achter dat op 2 mei, voor de mislukte aanslag op de Wilhelminakade, een dreigbrief is verstuurd gericht aan Jumbo. De dader stuurde de online dreiging echter niet aan de supermarktketen, maar per ongeluk aan de spelletjesgigant. Die brief duikt pas in juni op. "De dader eist dat de keten 2000 bitcoins (destijds bijna een half miljoen euro) moet betalen. Doet Jumbo dat niet, dan gaat er opnieuw een bom af, zo luidt de dreiging. Deze verdachte ontwricht een bedrijf en samenleving", aldus de officier. De samenwerking met Jumbo is meteen goed. Omdat de winkelketen niet betaalt, volgt op 5 juni een volgende dreigbrief voor Jumbo in de Euroborg.

Bij dat filiaal doen dagelijks duizenden mensen boodschappen. Het SGBO en de winkelketen nemen geen risico en ontruimen als de bliksem de gehele Euroborg. "Jumbo en een aantal andere bedrijven zijn een groot deel van de dag dicht. Een speciale robot heeft het gebouw doorzocht op explosieven. De financiële schade voor Jumbo en omliggende winkels is enorm, toch staat veiligheid ook voor Jumbo voorop", benadrukt de teamleider. De winkels krijgen permanente bewaking, het personeel staat op scherp. De angst is groot: bij elke onbewaakte tas volgt meteen een melding. "We hebben ook op valse meldingen geïnvesteerd. Toch lijkt de dader zich te richten op de winkels en niet op mensen. Hij plaats de bommen immers na sluitingstijd", zegt de officier.

Mother of Satan
Maar na de bom in de Euroborg verandert de dader van toon: 'niemand is meer veilig. Als jullie nu niet betalen, gaat er echt wat gebeuren'. De dader opereert echter slim: voor zijn communicatie online gebruikt hij het goed beveiligde, anonieme Tor-netwerk en proxy-servers. Westerling: "We hebben alles uit de kast gehaald om toch zo veel mogelijk informatie en beeldmateriaal te krijgen. Dit heeft geleid tot een lijst met mogelijk interessante

personen.” De zoektocht moet leiden naar iemand die googelt op Mother of Satan, bekend is met Tor-netwerken, bitcoins en het maken van bommen en daarbij de website van Jumbo heeft bezocht.

Het onderzoeksteam is nog volop bezig als Jumbo in Zwolle via de post een ‘Happy Birthday’ kaart ontvangt, gevuld met het levensgevaarlijke TATP. Een uiterst onstabiel goed dat bij flink schudden al af kan gaan. “Het risico voor de dader wordt steeds kleiner, terwijl de kans op slachtoffers toeneemt. We hebben daarop praktisch alle brievenbussen in Groningen geleegd en bij de postsorteerder gevraagd of er verdachte pakketjes voor Jumbo binnen zijn gekomen”, licht de officier toe. Het NFI weet onder de postzegel op de kaart een DNA-profiel veilig te stellen dat overigens niet in de databank voorkomt.

Postzegel
Het onderzoeksteam is ontzettend gedreven. Ze hebben één doel en dat is de ‘Jumbo-bomber’ te pakken krijgen. Daarbij schakelen ze hulp in van Opsporing Verzocht en vragen ze burgers mee te denken op een speciale website. Maar de echte doorbraak in deze zaak komt uit onverwachte hoek: de kookwekkers. Blokker weet het onderzoeksteam te vertellen dat twee mensen twee kookwekkers hebben gekocht zoals aangetroffen bij de bom. De eerste persoon die de politie spreekt, heeft een goede verklaring. De man had ‘the Nanny’ op televisie gezien en geleerd dat hij ongehoorzame kinderen tien minuten in de hoek kon zetten. De kookkwekkers houden de tijd bij. De tweede persoon is niet thuis.

Die persoon blijkt de kookwekkers in twee filialen te hebben gekocht: één met pin en één cash. Dat valt op. “We hebben zijn financiële gegevens opgevraagd. Deze man heeft bij een speciaalzaak ook iets voor 5,70 euro gekocht. In die winkel kun je voor dat bedrag alleen een fles aceton kopen. Aceton is een grondstof van TATP”, weet de officier.

Twee kookwekkers en een fles aceton kopen, is op zich niet strafbaar. Maar gelet op alle overige omstandigheden heeft het onderzoeksteam genoeg om te kijken of de verdachte zou matchen met het DNA van de postzegel. “Daarop is gekozen voor een heimelijke DNA-afname, zo zouden we hem ook nog als verdachte kunnen uitsluiten”, legt Westerling uit. Een observatieteam volgt de verdachte nauwlettend. Zo weet de politie precies waar zijn fiets staat om zijn handvatten te kunnen bemonsteren. Het observatieteam ziet hem ook in de bibliotheek op een TOR-netwerk zitten.

Getuigenverklaring
Op 2 oktober blijkt de bemonstering van de fietshandvatten van de verdachte inderdaad een match op te leveren met het DNA van de postzegel. “We zitten goed”, weet de officier na die uitslag. “We hebben ook een getuigenverklaring van de tante van de ex van de verdachte. Ze geeft aan dat hij de Jumbo-bomber is. Ze denkt dat omdat er een ontploffing is geweest in het huis van zijn ex. Vermoedelijk heeft de verdachte daar de TATP gemaakt.”

Op 9 oktober ontvangt Jumbo de laatste dreigmelding. Op dat moment ziet het observatieteam de verdachte binnen in zijn woning achter zijn computer zitten. “We nemen geen enkel risico: het arrestatieteam houdt de verdachte op straat aan omdat er angst is dat er explosieven in de woning liggen. Bij de doorzoeking van het huis blijken die er niet te liggen. We zien dan wel dat hij een Tor-browser heeft gedownload. Na zijn aanhouding is het voorgoed stil geworden”, benadrukt Westerling.

Waterstofperoxide
Bij de doorzoekingen vinden speurders zoutzuur, aceton en op het vuur een pannetje met waterstofperoxide. Door verhitting versterk je die stof, dat is volgens Westerling nodig voor het vervaardigen van TATP. De stapeling van het bewijs is voor het onderzoeksteam zo sterk dat de puzzel voor hen compleet is. Eén jaar na het aantreffen van de eerste bom weet de officier ook de rechtbank op zitting te overtuigen. Op 17 juni 2016 is de verdachte conform de eis veroordeeld tot acht jaar celstraf.

De verdachte ontkent de feiten en is om die reden in hoger beroep gegaan. De datum van de inhoudelijke behandeling is nog niet bekend.

Zaak 6: Klassiek recherchewerk ontmaskert Amsterdamse wapenhandelaren

Op het schuiladres van de hoofdverdachte van de liquidaties in de Staatsliedenbuurt doet de Amsterdamse politie begin 2013 een interessante vondst. Een patroonhouder met daarop het DNA van een onbekende man 'P'. Maanden later treft de politie DNA aan op een sigarettenpeuk in een hennepkwekerij. Een match met dezelfde P. Precies één jaar later ontmaskert de politie 'P' en krijgt zo meer grote namen uit de Amsterdamse penoze in het vizier. Het betekent de start van een nieuw onderzoek naar wapenhandel, die nauw verweven is met de liquidatiegolf in Amsterdam.

De politie weet de patroonhouder met DNA uit de Staatsliedenbuurt-zaak 'Ebetsu' en het DNA-spoor uit de hennepkwekerij in oktober 2014 te linken aan Willem van H., een bekende uit de onderwereld. Bij de vondst van zijn DNA in de hennepkwekerij treft de politie ook DNA aan van een ander interessant persoon: Comert E. "Een bekend figuur in 'zwacri-land' die de dans al vaak ontsprongen is", weet zaaksofficier Maaike van Kampen. "Comert E. staat bekend als grote crimineel die actief is in de wapenhandel. In de Staatslieden-buurt zaak beschikten we al over TCI-informatie (Team Criminele Inlichten) dat hij vijf partijen van honderd wapens zou hebben geleverd. Eerdere pogingen om deze man veroordeeld te krijgen, mislukten."

Intensieve wapenhandel
De connectie tussen Willem van H. en Comert E. vindt het onderzoeksteam direct interessant. In eerste instantie was het plan om Willem van H. aan te houden om hem te kunnen horen over zijn DNA op de patroonhouder. "We hoopten dat dat meer informatie zou opleveren. We luisterden zijn telefoongesprekken af om er achter te komen waar hij precies verbleef." Die telefoontaps leverden echter al snel een schat aan informatie op. Zo komt Comert E. over de lijn bij Van H. en ontstaat het vermoeden dat de twee zich bezighouden met intensieve wapenhandel. De officier wijzigt haar plan. In plaats van Van H. aan te laten houden in de Staatsliedenbuurt-zaak Ebetsu start zij op 19 januari 2015 een nieuw onderzoek genaamd 'Kipsaté'(een door de computer willekeurig gekozen codenaam).

Door klassiek rechercheren, telefoons aftappen en observeren, probeert het team zicht te krijgen op de verdachten en waar zij zich precies mee bezig houden. Observeren blijkt echter lastig: de verdachten, inmiddels vijf man, spreken vaak af in hun 'kantoor', een kleine kroeg in Amsterdam. "Onopvallend daar naar binnen lopen, is geen optie. Iedereen ziet meteen dat je daar niet hoort. Bovendien hebben we het vermoeden dat de dame achter de bar van de hoed en de rand weet." De politie slaagt er wel in om heimelijk afluisterapparatuur te plaatsen in de auto van verdachte De L., de chauffeur van de organisatie. Een goede zet, dit levert vanwege zijn loslippigheid vruchtbare informatie op.

9 mm
Van Kampen en haar team krijgen zo goed zicht op de rolverdeling binnen de criminele organisatie. Comert E. zien zij als de leider, Willem van H. heeft een coördinerende rol. De L. is de chauffeur en Jan B. komt in beeld als de leverancier van de wapens. Jimmy S., de zoon van de eigenaar van het louche café, verricht hand-en spandiensten. Het valt op dat Comert E. erg scherp is. Hij zorgt dat hij nooit bij een levering van wapens gezien kan worden en hij spreekt nauwelijks over de telefoon. Zijn partners in crime zijn echter een stuk minder alert. "Ze proberen wel versluierd te spreken over koelkasten of vishengels, maar dan glippen toch woorden als '9mm' tussendoor", schetst de officier.

Rechercheurs horen op die manier ook dat er wapens zijn neergelegd in de woning van Willem van H. Volgens de officier dé uitgelezen kans om vast te stellen dat het daadwerkelijk om wapens gaat in deze zaak. De politie

heeft wel overdrachten waargenomen, maar de wapens nooit open en bloot kunnen zien. “Die hadden we wel nodig. Om niet ‘stuk’ te gaan met het onderzoek Kipsaté, heb ik Van H. aangehouden in een apart onderzoek. Ik heb Ebetsu2 opgericht om hem aan te houden voor zijn DNA op de patroonhouders. Op die manier hoopte ik Kipsaté niet te verstoren.”

Desert Eagle
Bij zijn aanhouding en doorzoeking van de woning treft de politie inderdaad wapens aan: jachtgeweren en munitie. Maar ook een Kalasjnikov in de badkuip. “Precies wat we nodig hadden. In de garagebox vinden we nog patroonhouders voor automatische wapens. Het mooie was dat we na de actie door de afluisterapparatuur in de auto van De L. konden horen ‘dat de politie vast ook de Desert Eagle had gevonden op de verstopplaats’. Daarop zijn we teruggegaan en hebben we ook die verstopplek en het semiautomatische pistool ontdekt.” Van Kampen zegt dat het erg interessant was om te zien hoe de rest van de groep op de arrestatie van Willem van H. reageerde. Comert E. vluchtte voor een paar weken naar het buitenland en bij de rest ontstond paniek omdat er geen geld meer binnenkwam.

In maart 2015 ontdekt het onderzoeksteam dat Jan B. degene is die de wapens levert. Om het onderzoek Kipsaté opnieuw niet prijs te hoeven geven, besluit de officier om ook hem in een apart onderzoek aan te houden, het deelonderzoek Scaldis. “In mei heb ik Jan B. aan laten houden. We hebben doorzoekingen gedaan in Brabant en België omdat we informatie hadden dat hij wapens verborgen hield in twee loodsen. We hebben slechts één loods met een grote hoeveelheid vuurwapens aangetroffen. We vinden daarnaast veel munitie, twee handgranaten en meer dan 35 kilo amfetamine. Het frustreert me dat we de andere loods niet gevonden hebben”, laat Van Kampen weten. Onderzoek Kipsaté loopt dan nog door om te kijken hoe de andere verdachten bewegen. Veel informatie levert dat dit keer niet op.

Opluchting
Die zomer, een half jaar na de start van het onderzoek, houdt de politie alle verdachten in de zaak Kipsaté aan. Ook Jan B. en Willem van H zijn opnieuw in de kraag gevat. De drie onderzoeken Kipsaté, Scaldis en Ebetsu2 komen pas 1,5 jaar later op 19 januari 2017 gezamenlijk voor de rechter. Comert E. en Jan B. hebben al die tijd vastgezeten, de rest mocht hun proces in vrijheid afwachten. De officier heeft de verdachten deelname aan een criminele organisatie en wapenhandel in vereniging ten laste gelegd. B. en Van H. moeten zich ook verantwoorden voor het bezit van wapens. “Ondanks dat de politie bij de overdrachten de wapens niet gezien heeft, heb ik dat op zitting wel als wapenhandel uitgelegd. De rechtbank is daar in mee gegaan”, zegt de officier. De wapenhandel van deze organisatie is zeer nauw verweven met de liquidatiegolf in Amsterdam. Ook dat heeft de rechtbank vastgesteld. De verdachten hebben maar één doel: de maatschappij ontwrichten en daar zelf beter van worden.

De straffen van de rechtbank zijn desondanks lager uitgevallen dan de eis van de officier. Zo kreeg Comert E. vijf jaar celstraf opgelegd in plaats van zeven, en Willem van H. vier jaar in plaats van zes. “Ik zat aan de hoge kant”, zegt Van Kampen die niet ontevreden is met het vonnis. “Ik ben tevreden over het feit dat Comert E., die lang onaantastbaar leek, voor vijf jaar de cel in gaat.” Ook de rechtbank ziet hem als de leider van de criminele organisatie, iets wat volgens de officier lastig te bewijzen is omdat hij zo voorzichtig was. Zijn onvoorzichtige kompanen verraden de status van E. door steevast over ‘de baas’ of ‘de grote’ te spreken.

Vissen
De verdachten zwijgen grotendeels, een enkeling verklaart. Van H. beweert dat de versluierde gesprekken over ‘hengels’ daadwerkelijk over vissen gaan, zijn favoriete hobby. Er zijn inderdaad hengels aangetroffen in zijn woning, naast een grote hoeveelheid wapens. “Dat verweer snijdt dus geen hout”, meent de officier. Van Kampen kijkt terug op een mooi, doeltreffend, maar ook complex onderzoek. “Daarmee doel ik op de aparte onderzoeken die ik heb gestart om Kipsaté te beschermen. Dat is gelukt. Mooi aan deze zaak is dat de afgeluisterde gesprekken in de auto zeer vruchtbare informatie opleverden. De halfbakken pogingen van de verdachten om versluierd te communiceren waren dus tevergeefs.”

De afgeluisterde gesprekken tonen volgens Van Kampen ook loepzuiver het georganiseerde karakter van de groep aan. Na de eerste aanhouding van Van H. klinkt duidelijk paniek bij de rest van de groep door. Rechercheurs horen de verdachten dan letterlijk zeggen dat ze bij 'de grote' te rade gaan wat ze moeten doen. Voor het onderzoeksteam dé bevestiging dat Comert E. inderdaad degene is geweest die de lakens heeft uitgedeeld.

Op één verdachte na zijn alle verdachten in hoger beroep. De regiezitting staat gepland op 24 januari 2018.

Zaak 7: Ondermijningsteam Zuid-Nederland: snelle interventie tegen drugsfabrikanten

Het ondermijningsteam Zuid-Nederland verzamelt in drie maanden tijd voldoende bewijs tegen acht verdachten die betrokken zijn bij de productie van synthetische drugs. Het onderzoek Kreidler begint met een 27-jarige verdachte die door vreemd rijgedrag opvalt bij een alerte agent. Track and trace-gegevens van het gehuurde busje brengen het onderzoeksteam uit Oost-Brabant naar twee locaties waar duizenden liters en kilo's chemicaliën liggen.

Diep in de nacht van 29 juni 2016 rijdt een bestelbusje door Geldrop. Het rijgedrag van de bestuurder valt op: zodra hij de politie op het oog heeft, geeft hij gas bij en geeft hij geen richting meer aan. De politie vertrouwt het niet en geeft het busje een stopteken. De bestuurder negeert dat en probeert te voet te ontkomen. De getrainde agenten zijn echter sneller en houden de verdachte aan. Bij het busje ruiken ze iets vreemds. Als ze het voertuig controleren, blijkt de laadruimte gevuld te zijn met 45 jerrycans van 25 liter met zoutzuur. Voor in de cabine vinden de agenten een laptop en kassabonnen van Gamma en Hornbach van de aankoop van handschoenen, veiligheidsbrillen, veiligheidsmaskers en een trechter. Ook zien ze een papiertje met de notities 'aceton', 'zoutzuur' en 'turpentine', grondstoffen voor de productie van synthetische drugs. De politie twijfelt geen seconde en houdt Joost K. aan op verdenking van het voorhanden hebben van chemicaliën bedoeld voor de productie van synthetische drugs.

Track and trace
De politie gaat met de kassabonnen naar Gamma en Hornbach. Rechercheurs zien daar op haarscherpe camerabeelden dat Joost K. en een ander persoon, Tommy S., de aankopen doen. "Een mooi rechercheonderzoek en we hebben meer mazzel. Het gehuurde busje waar de verdachte in reed, blijkt voorzien van een track and trace-systeem. Hierdoor komen drie interessante adressen in beeld waar het busje is geweest", zegt rechercheur Bas Rutten. De verhuurder van het busje vertelt de politie dat het voertuig op naam van een bedrijf is gehuurd. De naam van dat bedrijf staat ook op facturen aangetroffen op de laptop uit het busje. "Het blijkt een niet bestaand dekmantel bedrijf te zijn, de eigenaar is vermoedelijk een katvanger", vertelt officier van justitie Erna Vrijhoeven.

Om beter zicht te krijgen op wat er precies speelt, besluit de politie om een bezoekje te brengen aan de drie adressen waar het busje is geweest. Het eerste adres is een bedrijfspand in Halsteren. Agenten stuiten daar op een mega opslag van grondstoffen bedoeld voor de productie van synthetische drugs. Speurders nemen de grote vaten gevuld met duizenden liters chemicaliën in beslag.

Drugsafval
Het aantreffen van die enorme hoeveelheden chemicaliën bevestigt voor de politie dat ergens enorm geproduceerd wordt. Naast Halsteren is het gehuurde busje op twee andere interessante locaties geweest: in Bavel en Venlo. De doorzoekingen van de locaties zijn gedaan door de regionale politie van de eenheden Limburg, Zeeland-West-Brabant en Oost-Brabant. Het ondermijningsteam Oost-Brabant, waar Vrijhoeven en Rutten deel van uitmaken, neemt de zaak na een kleine week over vanwege hun expertise bij kortlopende drugsonderzoeken.

In Venlo vinden de speurders niets. Maar bij een boerenbedrijf van een aspergeboer in Bavel is het eind juni 2016 wel raak. De politie vindt ook daar tienduizenden liters chemicaliën, pallets, lege jerrycans, veiligheidsbrillen, gelaatsmaskers van Gamma en trechters. Alles staat klaar om vervoerd te worden naar een productielocatie. De zoekploeg treft daar ook een groot duizend liter vat met drugsafval aan. “Duidelijker kun je het niet hebben”, meent Vrijhoeven. “Voor ons is dat de bevestiging dat de verdachten daadwerkelijk synthetische drugs produceren. In totaal vinden we op de locaties honderd duizend liter chemicaliën.”

5000 euro
Het Ondermijningsteam heeft acht verdachten in het vizier. Een van hen is de aspergeboer die bij de doorzoeking in Bavel is aangehouden. Tegen alle verwachtingen van de politie in, legt hij een verklaring af. De boer geeft aan dat hij financieel krap zit. Zijn zwager Jan heeft hem benaderd met de vraag of hij snel geld wilde verdienen. Voor vijfduizend euro zou hij dan twee weken 24 containers van 1000 liter gevuld met aceton en 26 containers van 750 liter gevuld met zoutzuur moeten opslaan in de loods op zijn terrein. “Boer Wim kan die verleiding niet weerstaan, hij is een boer in financiële nood”, zegt Vrijhoeven.

Wim T. vertelt dat de organisatie de vaten heeft gelost twee weken voordat de politie bij hem komt. Ook verklaart hij over een gehuurd busje dat ‘s nachts op het terrein aankomt en dat hij de mannen helpt met het vullen van lege jerrycans. Wim krijgt daar tweehonderd euro voor. Ook hoort hij de jongens praten over een trechter”, vertelt de rechercheur. In dit onderzoek krijgt het Ondermijningsteam dus alles bevestigd wat ze gevonden hebben.

Misbruik
Het Ondermijningsteam brengt na de verklaring van Wim T. op 28 juli een bezoekje aan zijn zwager, aardbeienboer Jan van de V., om ook hem aan te houden. Beide boeren zwichten voor het snelle geld. Jan krijgt een bedrag voor de bemiddeling. “Boerenbedrijven liggen vaak op afgelegen terreinen. Criminele organisaties vragen boeren, vaak financieel kwetsbaar, om hulp voor de opslag van chemicaliën. In kleine dorpen is vaak bekend wie financieel krap zit, daar maken drugscriminelen gretig misbruik van. Een probleem waar we in de toekomst meer aandacht voor willen hebben”, vertelt de zaaksofficier.

Zo is de gewone burger plots verdachte in een grote strafzaak. Schaamte en het feit dat ze er zo van balen, zorgt ervoor dat die verdachten vaak wel verklaren. De boeren zullen de dans met justitie echter niet ontspringen. Ook de gemeente zal hard tegen hen optreden door het bedrijfspand te sluiten. “Een boer die een halfjaar geen inkomen heeft, kan wel stoppen. Dat is triest”, vindt de officier. “Dan moeten ze ook nog een financiële ontneming zien op te hoesten die als een molensteen om hun nek hangt. De criminele organisatie gaat die echt niet voor hen betalen.”

Mercedes
Degene die de vraag voor de opslag van de chemicaliën bij Jan heeft neergelegd, is Joseph G, een spreekwoordelijke grote vis, zo lijkt het. De boeren durven zijn naam niet te noemen, maar uit telefoongegevens van Jan blijkt G. een stevige vinger in de pap te hebben. Hij woont in een kapitale villa en rijdt een Mercedes van 1,5 ton. “De rol van G. is vermoedelijk groter dan uiteindelijk uit het strafdossier zal blijken.”

Op het moment dat het onderzoeksteam de acht verdachten in beeld heeft, besluit de officier om te stoppen met verder onderzoek. In drie maanden tijd heeft de politie voldoende bewijs verzameld. Ook past de termijn binnen het doel van het ondermijningsteam: opsporing en onderzoek binnen drie maanden afronden. Op twaalf september houden agenten ook de rest van de verdachten aan: Tommy S., Joseph G. en nog wat bestuurders van auto’s. Joseph. G. ontkent dat hij de boer vijfduizend euro heeft geboden. Ook ontkent hij dat hij weleens op Wim T. zijn terrein is geweest. Maar GSM-mastgegevens van de telecomprovider bewijzen het tegendeel.

Moeder
Zodra de zaak op zitting komt, wil de officier straffen eisen voor een combinatie van voorbereidingshandelingen voor de productie van synthetische drugs en deels het aantreffen van eindproducten. Voor de meesten zal dat een eis van enkele jaren gevangenisstraf opleveren. “Zeker Joost K. kan op een forse gevangenisstraf rekenen. Zijn moeder heeft zelf de politie gebeld na zijn aanhouding op 3 juli. In haar woning ziet ze namelijk jerrycans en zakken met voor haar onbekende inhoud die haar verontrusten. Als de politie een kijkje komt nemen vinden ze inderdaad een Lidl-tas met sealbags en 750 gram natte amfetamine. Ook vinden agenten 2,75 kilo amfetaminepasta, een grote hoeveelheid.” Joost K. ontkent dat hij wist wat hij in het busje vervoerde en biedt verder geen openheid van zaken. Hij is vlak voor kerst, een halfjaar na zijn voorlopige hechtenis, in afwachting van zijn proces in vrijheid gesteld.

Dit drugsonderzoek, gestart door verschillende regio’s in het zuiden, heeft het Ondermijningsteam in drie maanden af kunnen ronden en beslaat slechts twee ordners. De zaak past binnen de strategie van de Aanpak Intensivering Zuid, waarbij zaken een doorlooptijd tussen drie dagen en drie maanden hebben om zo sneller ingrijpen te stimuleren. Vrijhoeven: “Snel en effectief onderzoek doen, kan dus ook. Dat heeft de Zuid-aanpak bewezen.”

De inhoudelijke behandeling zal plaatsvinden op 29 november bij de rechtbank Oost-Brabant in Den Bosch.

Zaak 8: Lading staal verhult 87 overzeese coketransporten

De Amersfoortse Danny H. (30) zet jarenlang zijn kennissen en familie in voor de uitvoering van zijn slim opgezette constructie om cocaïne naar Engeland te exporteren. Zelf blijft hij zo goed mogelijk buiten beeld. Jarenlang vult hij zijn zakken door 87 drugstransporten van tientallen kilo’s naar Engeland te verschepen. Het lijkt een gouden business. Totdat een onbekende bron met de politie gaat praten.

De bal gaat rollen als het Team Criminele Inlichtingen (TCI) zeer concrete informatie ontvangt. Danny H., eigenaar van een goedlopend legaal autobedrijf, zou zich op grote schaal bezighouden met internationale harddrugstransporten. Hij zou gebruik maken van een Engelse chauffeur die de drugs in zijn vrachtwagen met de ferry naar Engeland vervoert. Zo zouden meerdere keren per maand drugstransporten naar Groot Brittannië plaatsvinden. De drugs zouden verstopt liggen in een lading staal, veilig verborgen voor scanapparatuur. De bron noemt zelfs het kenteken van de vrachtwagen.

Brein
De TCI-informatie betekent juli 2015 de start van een strafrechtelijk onderzoek ‘Start’ door een onderzoeksteam uit Midden-Nederland. “Hoofdverdachte Danny H. blijkt voor te komen in eerdere drugsonderzoeken. Hij zou het brein achter verschillende slimme drugstransporten zijn”, vertelt officier van justitie Daphne van der Zwan. Het onderzoeksteam besluit om eerst de administratie goed in kaart te brengen. “Hoeveel overtochten maakt de betreffende vrachtauto? Wie doet de boekingen en wie betaalt daarvoor? Stena Line, het bedrijf dat de overtochten met de ferry naar Engeland regelt, weet te vertellen dat de vrachtwagen wekelijks de overtocht met staal maakt. Carpet Discounter doet de boekingen.”
Het bedrijf Carpet Discounter staat op naam van Rob B., de oom van Danny’s schoonvader Jean Paul D. Het bedrijf blijkt een lege BV te zijn, vermoed wordt dat ‘eigenaar’ Rob B. een katvanger is. “Danny H. is de spil in het onderzoek. Hij lijkt zijn familie en een werknemer van zijn autobedrijf te gebruiken om ieder hun steentje bij te dragen aan de drugstransporten”, vertelt coördinator van de politie Patrick Maas. Daarnaast ziet het onderzoeksteam dat er een façade aan deklading, BV’s, en administratie is opgezet om de transportwereld om de tuin te leiden.

Peilbaken
Om beter zicht te krijgen op de precieze route die de vrachtwagen wekelijks aflegt en welke stops die maakt, plaatst de politie een peilbaken op het voertuig. De verdachten moeten de drugs immers ergens in Nederland in de vrachtwagen verstoppen. “We zien dat de chauffeur steeds dezelfde route via Calais richting België naar Nederland rijdt en dat zijn enige stop een bedrijf in Barneveld is”, licht de politiecoördinator toe. “Een interessante locatie. Het observatieteam ziet dat de rolluiken dicht gaan zodra de vrachtwagen binnenrijdt. Ook nemen zij steeds dezelfde personen waar bij de loods.” De politie vermoedt dat de verdachten daar de drugs inladen, waarna de chauffeur richting Hoek van Holland rijdt.

De vrachtwagen zou volgens de opdracht achttien ton staal vervoeren. Maar naast Barneveld, stopt de chauffeur nergens om te laden of lossen. Mogelijk gaat dezelfde rol staal dus al twee jaar op en neer naar Engeland. De staal zou afkomstig zijn van Tata-steel, maar het onderzoeksteam stelt vast dat de vrachtbrieven vervalst zijn en uit de computer van het bedrijf van Danny komen. “Valse vrachtbrieven, een deklading en een administratieve constructie die iets moet verhullen. Deze verdachten hebben duidelijk iets te verbergen”, stelt de officier van justitie.

Heimelijk opnemen
Na drie maanden onderzoek heeft de politie de rol staal nog steeds niet fysiek gezien. Om zekerheid te krijgen, besluit de politie om mee te liften op een controle van vrachtwagens op vluchtelingen door de Koninklijke Marechaussee. De rol staal blijkt inderdaad in de vrachtwagen te liggen. Tijdens de overtocht lukt het om de rol heimelijk te markeren. Ook verstopt de politie afluisterapparatuur op de oplegger. Rechercheurs hopen zo live mee te kunnen luisteren als de verdachten de cocaïne inbouwen in Barneveld.

De politie luistert vijf keer mee. In totaal heeft de politie acht verdachten in beeld die vermoedelijk betrokken zijn bij de internationale drugstransporten. De grote afwezige bij het inbouwen van de drugs is Danny H., de reden dat de actiedag wordt uitgesteld. “We hebben dan nog geen directe link tussen Danny H. en de Engelse chauffeur. Als we dan zouden ingrijpen, hebben we iedereen behalve de ‘grote man’”, legt Van der Zwan uit. “Maar we hebben snel geluk”, vervolgt ze. “De vrachtwagen maakt in buurt van Amersfoort onverwacht een stop die ze nooit maken. Rechercheurs snellen ter plaatse en zien dat Danny H. bij de chauffeur in de vrachtwagen stapt. De link die we nodig hadden.”

Cocaïne
Het onderzoeksteam heeft dan voldoende en gaat op 10 november 2015 over tot actie. De politie verzamelt zich rond het bedrijf in Barneveld. Afgesproken is dat het arrestatieteam ingrijpt als de vrachtwagen vanuit de loods in Barneveld vertrekt. Een spannend moment, want nu moeten de drugs daadwerkelijk in de rol staal zitten. “In de loods houden we alle aanwezigen aan. In de vrachtwagen ligt inderdaad de gemarkeerde rol staal. Aan de binnenkant zit een grote, stalen buis die we met kracht wegschuiven. In een verborgen compartiment vinden we inderdaad 57 pakketten van één kilo cocaïne en nog drie pakketten van een kilo heroïne. In de auto van de schoonvader van Danny H. vinden we nog vier kilo cocaïne verborgen tussen partijen hout”, memoreert Maas.

Naast de harddrugs, doet de politie nog een gouden vondst. In een rugtas van Piet W., de werknemer van het autobedrijf van Danny, zit een complete administratie: enveloppen op naam met geld er in en aantekeningen met wie wat betaald krijgt. “De chauffeur bijvoorbeeld zou 10.000 euro per overtocht krijgen. Deze schat aan informatie is van grote betekenis voor de ontnemingszaak”, benadrukt de officier. Tijdens de actiedag vindt de politie verder bij vrijwel alle verdachten een beveiligde pgp-Blackberry (Pretty Good Privacy). Het NFI weet de telefoons te kraken waardoor rechercheurs alle berichten kunnen lezen. De criminele gesprekken bevestigen de onderzoeksbevingen.

Danny H. en Rob B. zijn in hun woning aangehouden. De Engelsen hebben op verzoek van het onderzoeksteam de woning van de chauffeur in Engeland doorzocht. Zij stuiten op veel geld: 57000 pond cash. “Zijn vrouw werkte niet. Het gezin is in twee jaar tijd luxe op vakantie geweest naar Mexico, Egypte, Jamaica en Frankrijk.

Ook onderging zijn vrouw een dure cosmetische ingreep. Dat klopt niet met zijn 'normale' chauffeurssalaris", weet de officier. Het onderzoeksteam heeft alle informatie gedeeld met de Britten. Die zijn daarop een eigen onderzoek gestart naar witwassen door de chauffeur en zijn vrouw.

87 transporten
Van der Zwan vermoedt dat de verdachten zich al jaren bezighouden met harddrugstransporten naar Engeland. Ze baseert dat op de boekingen en de administratie en komt uit op een totaal van 87 drugstransporten. Het team heeft tijdens de actiedag tegen alle verwachtingen in nauwelijks geld aangetroffen, een grote domper. De officier houdt deze groep alleen verantwoordelijk voor de overtocht van harddrugs naar Engeland, onderzoek naar de herkomst en bestemming van de drugs heeft het team niet gedaan.

Op 28 en 29 november 2016, ongeveer een jaar na de actiedag, zijn de acht verdachten voor de rechter gekomen. De officier legt uit dat ze een langdurig zittingstraject wilde voorkomen. Om de zaak behapbaar te houden heeft ze op de tenlastelegging alleen de acht transporten opgenomen die het onderzoeksteam met peilbakens en observaties op het oog heeft gekregen, naast het onderschepte drugstransport van de actiedag. De rest van de 87 transporten zijn aan bod gekomen in de ontnemingszaak die een collega-officier van justitie tijdens dezelfde zittingsdagen heeft behandeld.

Uit de in beslag genomen boekhouding blijkt dat het grote geld is gedeeld door tweeën. Vermoedelijk had Danny H. een onbekende handlanger die tot grote ergernis van de politie en de officier niet in beeld is gekomen. "Danny H. geeft geen openheid van zaken. De reden dat wij in plaats van de 2,1 miljoen euro voor hem én voor de onbekende ander de volledige ontnemingsvordering van 4,3 miljoen op hem willen verhalen. De rechtbank is daar niet in mee gegaan en heeft Danny H. een ontneming op van 1,5 miljoen euro opgelegd. Wij zijn tegen dat vonnis in beroep", zegt Van der Zwan.

Harde jongen
Op 22 december 2016 doet de rechtbank uitspraak in de drugszaak 'Start'. Bijna alle verdachten zitten dan nog vast. De officier van justitie eist elf jaar celstraf tegen Danny H., maar de rechtbank veroordeelt hem tot negen jaar. De chauffeur hoort tien jaar tegen zich eisen en krijgt door de rechtbank acht jaar opgelegd. Ook hij moet 860.000 euro ontneming betalen. Tegen Jean Paul D. eist de officier acht jaar celstraf, hij krijgt zes jaar opgelegd. De werknemer van Danny H. hoort tien jaar tegen zich eisen en krijgt zes jaar opgelegd. Ook de overige verdachten die betrokken zijn geweest bij de drugstransporten krijgen jarenlange celstraffen opgelegd en moeten een bedrag aan ontneming betalen. Alleen 'oma', ook een familielid van Danny H., wordt vrijgesproken. De rechtbank vindt in tegenstelling tot het OM dat niet bewezen is dat de bejaarde vrouw op de hoogte was van het feit dat haar woning gebruikt werd om de drugs te verstoppen en te verpakken.

"Danny H. is in onze ogen de harde jongen die het grote geld verdiende, terwijl juist hij het minste risico heeft gelopen", aldus de officier. Danny H. profiteerde jarenlang van zijn slimme constructie om vele honderden kilo's harddrugs naar Engeland te exporteren. Bijna de perfecte misdaad, ware het niet dat een informant met de politie is gaan praten. Die informatie heeft het onderzoeksteam in een klein halfjaar tot in detail bevestigd gekregen.

De datum van de behandeling van het hoger beroep is nog niet bekend.